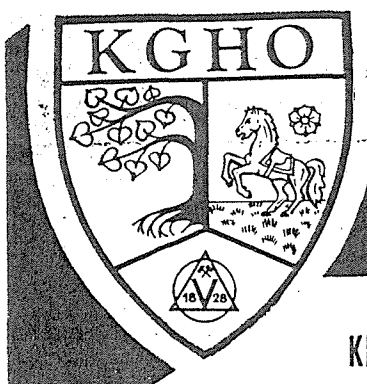
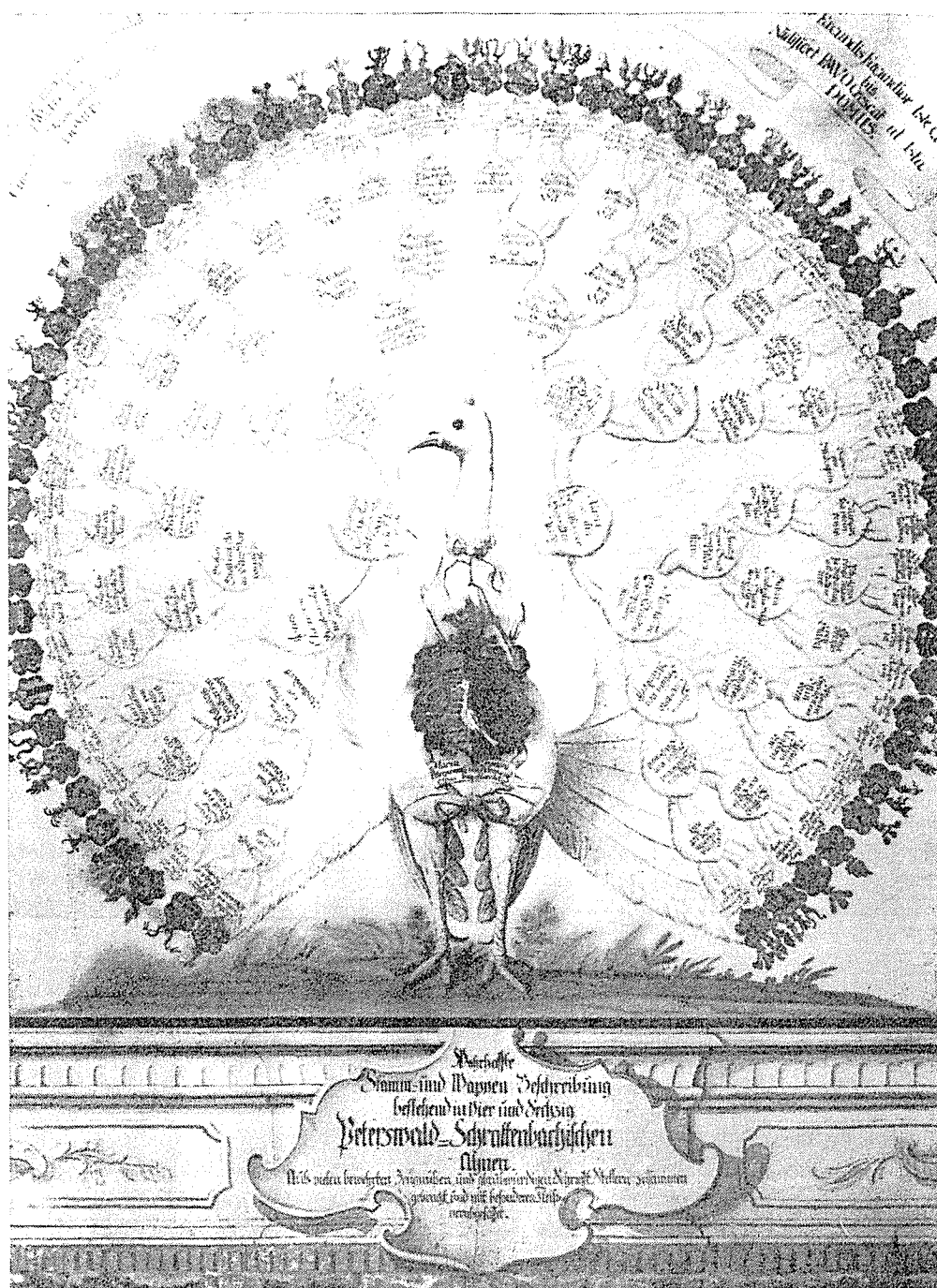

ZPRAVODAJ

Klub genealogů a heraldiků Ostrava při Domu kultury pracujících VŽSKG

OBSAH:

Jaromír Indra: Pečetě střeleckých společností
na Moravě a ve Slezsku

Jiří Stibor: Vývod Marie Eleonory Petřvaldské
z Petřvaldu na hradě Buchlově

L. Kozelka — M. Kroček: Ostravská Kniha památná

Karel Hrbáček: Sportovní odznaky a heraldika

Jan Skutil: Cyklistické odznaky ve sbírkách
Moravského muzea

Vladimír Kejla: Z činnosti Krajského aktivu
pro evidenci obětí odboje při Muzeu revolučních bojů
a osvobození v Ostravě

Do vaší knihovny

Der Herold. Vierteljahrschrift für Heraldik, Genealogie
und verwandte Wissenschaften

Z činnosti klubu

Výlet na Šternbersko

Příloha — Jiří Hanáček: Vešli do historie

Zpravodaj vydává Klub genealogů a heraldiků Ostrava při DKP Vítkovic. Uzávěrka čísla 4 IV. ročníku byla 21. 9. 1982. Za původnost a obsah článků ručí autoři. Veškeré články, drobné příspěvky a jinou korespondenci zasílejte laskavě na adresu: KGHO, pošt. schr. 217, 729 17 Ostrava 1. Schváleno k tisku odborem kultury NVO pod čj. 75/81, ze dne 24. 11. 1981.

Tisk: Okresní podnik služeb, Frýdek-Místek, závod 4
Vratimov

číslo zakázky 4706

Fotografie na titulní straně: Vývod Marie Eleonory
Petřvaldské z Petřvaldu (k článku J. Stibora)

Fotografie na zadní straně obálky: Hrad Šternberk

Pečetě střeleckých společností na Moravě a ve Slezsku

Při studiu archivních materiálů střeleckých společností moravských a slezských měst pro připravovanou monografii „Medaile střeleckých spolků na Moravě a ve Slezsku“, kterou vydá v edici Numismatica Moravica Moravské muzeum v Brně, jsem našel na listinách střeleckých společností otisky jejich pečetidel. Vzhledem k tomu, že střelecké pečetě tvoří z hlediska heraldického i sfragistického zvláštní zajímavou skupinu a nebyly dosud publikovány, pokusím se jednotlivé, dosud zjištěné pečetě, resp. pečetidla popsat.

Zavedením palných zbraní v 15. století vznikaly ze starých střeleckých bratrstev lukostřelců střelecké cechy. V čele těchto cechů, organizovaných stanovenými střeleckými řády, stáli volení střelečtí mistři, schválení vrchností. Členové střeleckých cechů — převážně měšťané, byli povinni v případě vojenského ohrožení města bránit jím určenou část městských hradeb. K výcviku ke střelbě sloužily hradební přikopy, tzv. parkány. Zde se také konaly střelecké soutěže ve střelbě (Freischiessen), později ve střelbě královské (Königsschiessen). Vítězové královských střelb požívali po celý rok z titulu svého vítězství různé úlevy, např. osvobození od městských dávek a platů ap. Tento zvyk zůstal s menšími obměnami zachován až do první poloviny 19. století. Zavedení žoldnéřského vojska v druhé polovině 17. století značně omezilo význam městských střeleckých cechů. Ty se staly dobrovolnými sdruženími občanů, řídícími se střeleckými řády, které si stanovili a jež byly schváleny vrchností nebo magistrátem. V 18. století se střelecké cechy — bratrstva změnily ve střelecké společnosti. Ty přetrvávaly až do poloviny 19. století. Reorganizací střeleckých společností v padesátých letech 19. století vznikly střelecké spolky, které byly pak nově zakládány i v dalších městech po vydání spolkového zákona v r. 1867. Slučovaly zájemce o střelbu a pořádaly střelecké soutěže o ceny. Zejména zemské a později i svazové střelby byly v té době velikými společenskými událostmi. Vítězové střelb jednotlivých kategorií byli odměňováni značnými peněžními prémie, stříbrnými poháry, zlatými a stříbrnými medailemi i hodnotnými věcnými výhrami. Od dvacátých let 20. století zájem o soutěže ve střelbě rychle upadal. Činnost střeleckých spolků byla ukončena vesměs během prvních let II. světové války¹⁾.

Patronem střelců byl od nejstarších dob sv. Šebestián, který byl údajně jako setník pretoriánů za císaře Diokleciána usmrcen mauretánskými lukostřelci. Jeho obraz se objevuje nejen na pečetích, ale i na starších praporech střeleckých bratrstev a střeleckých společností. Již v 18., ale i v 19. století se kromě obrazu sv. Šebestiána objevují na pečetích a praporech také jiná symbolická zobrazení: znak města, moravská orlice, sv. Jiří na koni ap.

Nejstarší mně dosud známá pečeť střeleckého bratrstva pochází z Olomouce a je datována letopočtem 1606 (obr. 1).

Popis pečetě:

V poli ke stromu připoutaný sv. Šebestián, zasažený čtyřmi šípy. Vlevo — stojící střelec nabíjející mušketu, vpravo — střelec mířící samostřilem na sv. Šebestiána.

Obr. 1

Pečeť střeleckého bratrstva v Olomouci z roku 1606

V tenké dvoulince opis .SIGILLVM.FRATERNITATIS. SAGITTARIORVM. ET. SCLOPETARIORVM. 1606. Okraj pečetě je tvořen střídajícími se ornamenty. Průměr pečetě je 42 mm.

Ve sbírkách Krajského vlastivědného muzea v Olomouci je uloženo dochované původní stříbrné pečetidlo o Ø 42 mm, zasazené do dřevěné rukojeti o celkové délce 62 mm²⁾.

Obraz sv. Šebestiána se objevuje také na pečeti střelecké společnosti v Uničově z r. 1799 (obr. 2).

Obr. 2

Pečeť střelecké společnosti v Uničově z roku 1799

Popis pečete:

V poli ke stromu připoutaný sv. Šebestián, zasažený třemi šípy, jeden letící šíp zobrazen vpravo. Oboustranně po krajích pole keře. Ve věncové dvoulince opis MAEHR: NEUSTAEDTER SCHÜTZENGESSELLSCHAFT 1799. Průměr pečete je 31 mm.

Velmi zajímavou pečeť měla střelecká společnost v Moravském Krumlově. Pro pečeť byl použit městský znak a přidán sv. Šebestián (obr. 3).

Obr. 3

Pečeť střelecké společnosti v Mor. Krumlově

Popis pečete:

V poli městská věž, mezi otevřenou městskou branou a otvorem v horní třetině věže znak Lichtenštejnů, po obou stranách věže štítky s kravařskými odřívousy. Na vrcholu střechy věže ke kůlu připoutaný sv. Šebestián, zasažený třemi šípy. Ve dvoulince, tvořené uvnitř tenkou linkou, vně věncem, opis SIGIL DER BÜRGERL. SCHÜTZEN IN DER FÜRSTL. STADT CROMAU. Průměr pečete je 31,5 mm.

Ve sbírkách městského muzea v Moravském Krumlově je uloženo dochované původní mosazné pečetidlo o $\varnothing$ 31,5 mm s plochou rukojetí o délce 30 mm a hmotnosti 74 gr³⁾.

Zcela jiným typem pečete je pečeť střelecké společnosti ve Frenštátě pod Radhoštěm (obr. 4):

Popis pečete:

V poli korunovaná jednohlavá moravská orlice obrácená vpravo se střeleckým štítem na prsou. Štít rozdělen čtyřmi středovými kruhy, uprostřed srdíčko. Pod terčem dvě zkřížené terčovnice, překrývající dole dvě dubové ratolesti. V poli, ohraničeném vně perlovcem, opis SCHÜTZENGESSELLSCHAFT D: STADT FRANKSTADT ★ Průměr pečete je 33,6 mm.

Dochovala se také pečeť střelecké společnosti v Opavě, datovaná letopočtem 1703 (obr. 5).

Obr. 4

Pečeť střelecké společnosti ve Frenštátě p. Rad.

Obr. 5

Pečeť střelecké společnosti v Opavě z roku 1703

Popis pečete:

V poli na koni ve skoku vpravo sedící sv. Jiří, probodávající kopím draka. Po obou stranách vedle koně po jednom stromku. Ve dvoulince, tvořené zevnitř perlovcem, ukončeným dole ornamenty a reliéfem a vně věncem, opis SIGILL. IACVLAT: OPPAV. 1703. Průměr pečete je 31 mm.

V historických sbírkách Slezského muzea v Opavě je uloženo dochované původní mosazné pečetidlo o $\varnothing$ 31 mm, zasazené do dubové rukojetí o stejném průměru a délce 90 mm⁴⁾ (obr. 6).

Budu povděčen čtenářům za případné upozornění na další pečete, resp. pečetidla střeleckých bratrstev a střeleckých společností na Moravě a ve Slezsku.

Obr. 6
Pečetidlo střelecké společnosti v Opavě z roku 1763

Poznámky:

1. Historii vzniku střeleckých společností, řádům královských střeleb, právům a povinnostem králů atd. budou věnovány samostatné kapitoly v připravované monografii.
2. Pečetidlo je uloženo pod inv. č. V — 2516. Za umožnění prohlídky děkuji dr. V. Burianovi.
3. Pečetidlo je uloženo pod inv. č. 6889. Děkuji p. M. Salašovi za pořízení obtisků pečeti a sdělení metrologických údajů.
4. Pečetidlo je uloženo pod přírůstkovým č. 412/1966. Za umožnění prohlídky a pořízení obtisků děkuji dr. E. Šefčíkovi.

Foto: Luděk Pustka

JIRÍ STIBOR

Vývod Marie Eleonory Petřvaldské z Petřvaldu na hradě Buchlově

Málokterý turista, cestující do okolí Uherského Hradiště, opomene navštívit starobylý moravský hrad Buchlov a pod ním ležící půvabný zámek v Buchlovicích.

Na obou místech se při stručném výkladu o historii setkáme se jmény známých moravských rodů — Zástřizlů, Petřvaldských i posledních držitelů panství, hrabat Berchtoldů. Dozvíme se, že zámek v Buchlovicích nechal nákladně zbudovat Jan Dětřich sv. pán z Petřvaldu pro svou manželku hraběnku Colonnovou. Stavbou zámku na způsob italské vily chtěl stavebník navodit své manželce atmosféru její italské vlasti, po níž ve zdech starého hradu teskníla. Zvědavý návštěvník je přitom upozorněn i na znaky obou manželů — páva Petřvaldských a sloup — italsky colonna — znak Colonnů.

Zdá se, že tato pěkně znějící legenda se stálým opakováním stane obecně přijímanou pravdou. Každá legenda má však svůj základ, své „zrnko pravdy“. Odkud se vzalo v tomto případě?

V Topografii profesora G. Wolného z roku 1838¹⁾ se při popisu Buchlovic dočteme v překladu do češtiny následující údaj:

„... Zvláštní pozornost zaslouží hraběcí zámek, který nechal postavit Dětřich Petřvaldský sv. pán z Petřvaldu v nejčistším stavebním slohu, podle vzoru nejkrásnějších italských letohrádků, s velkými finančními náklady mezi léty 1700 a 1701, aby své manželce, Anežce Eleonore roz. v. Colonna, učinil méně citelnou ztrátu její vlasti [Itálie].“

Jsme u zdroje této zaručené informace, kterou velmi podobně opakuje také Chr. d'Elvert²⁾. Můžeme si teď položit otázku, odkud své zprávy čerpal Wolný. V době, kdy psal své dílo, byl již hrad Buchlov upraven Berchtoldy na muzeum, které si určitě i autor prohlédl, jak vyplývá z jeho popisu zajímavostí, které na hradě viděl³⁾. Nezmiňuje se sice o vývodu z 64 předků, který byl sestaven pro poslední ženu rodu Petřvaldských, Marii Eleonoru, v podobě páva s rozloženým vějířem ocasních per, určitě jej však nemohl přehlédnout. Snad právě rodinná tradice, přenášená na další generace, dala vzniknout těmto zakořeněným pověstem.

Protože je tento vývod i jinak velmi zajímavý, povšimněme si nyní především předků z otcovy strany, jejichž znaky zleva doprava patří rodům: 32. hr. v. Cettingen, 31. hr. v. Erbach, 30. v. Schönbürg, 29. hr. v. Solms, 28. v. Bernstein u. Polentz, 27. v. Schönfeld u. Wachau, 26. v. Nostitz, 25. v. Schllendorff, 24. v. Raupowa, 23. sv. p. v. Rüdern, 22. Žďárská z Chrastu, 21. Liebštejnský z Kolovrat, 20. v. Bieberstein, 19. v. Kreigga nebo Kreide-Krajř z Krajku, 18. hr. Schlick, 17. Colonna v. u. zu Felss, 16. hr. v. Wirben — z Vrbna, 15. Kokorský z Kokor, 14. ze Žerotína, 13. Zahrádecký ze Zahrádek, 12. Hakuschitz v. Orbowa-Jakusič z Orbova, 11. sv. p. Thurzo z Bethlenfalvy, 10. sv. p. Thurzo z Bethlenfalvy, [v obou případech psáno v. Betlehemsdorff], 9. sv. p. v. Serenyi, 8. Podstatský z Prusňovic [psáno v. Friessnowitz], 7. Kotvrdovský z Olešničky, 6. z Nevědo-

mí, 5. Morkovský ze Zástřizl, 4. Střela z Rokyc, 3. z Valdštejna, 2. Žabka z Limberka, 1. Petřvaldský z Petřvaldu⁴⁾.

Podíváme se tedy na nejstarší předky tohoto vývodu a pokusíme se zároveň konfrontovat zde uvedené údaje, pokud je to možné, s literaturou.

1. Dědřich Petřvaldský z Petřvaldu byl pánem na Račicích a Petřvaldu, lenním statku olomouckého biskupství, a zemřel roku 1596. Byl synem Jana (+ 1540), jinak Hanuše Košateckého a Aleny Pražmové z Bilkova⁵⁾. Rodiči Hanuše z Petřvaldu byli podle Scherschnika Hanuš a Kateřina Čeplová z Belku, rodiči jeho manželky pak Beneš Pražma a Alžběta ze Žerotína⁶⁾. Tohoto Jana nebo Hanuše uvádí Pilnáček v letech 1461, 1470 a 1493 jako syna Hedviky z Petřvaldu.⁷⁾ Jako matka Beneše Pražmy je uvedena ještě Johanna z Kunic⁸⁾. Beneš Pražma s manželkou je uváděn zejména roku 1481, kdy koupil Lešnou⁹⁾.
2. Josefa Žabková z Limberka byla jednou z pěti dcer Jiřího Žabky z Limberka (+ 9. 8. 1552), od roku 1527 sekretáře komorní rady, který od r. 1537 držel zástavně Kounice, kde byl také pochován. Kromě toho byl majitelem Vlasatic a Prštic. Jeho manželkou byla Dorota Neudekarová z Neudeka. Oba rody byly cizího původu — Žabkové pocházeli údajně z Litvy,¹⁰⁾ Neudekarové z Rakous¹¹⁾.
3. Ve vývodu je uveden Burian z Valdštejna, bez bližšího určení. Pokud byl skutečně on otcem Libuše, jak je ve vývodu uvedeno, musel pocházet z hlavní pošlosti rodu, která se psala podle statku Štěpanic. V podrobném rodokmenu p. z Valdštejna podle Sedláčka se však nevyskytuje žádný muž tohoto jména. Jediným známým Burianem je Burian z větve Brtnických, ženatý s Kateřinou z Ludanic¹²⁾. Jednalo se tedy zřejmě o některého člena rodu nepříliš dlouhého věku a významu. O jeho existenci se však přesvědčíme v Sedláčkově článku o Stělech z Rokyc, kde je uveden jako manžel Anežky¹³⁾.
4. Anežka Střelová z Rokyc byla dcerou Štěpána (+ 1543) a sestrou Jindřicha a Jiřího Střelů. Od Jindřicha pak pocházela větev na Křivsoudově¹⁴⁾. Jednotlivé větve slezského rozrodu Střelů uvádí Pilnáček¹⁵⁾.
5. Na tomto místě nalézáme jméno Jiříka mladšího Morkovského ze Zástřizl. Staromoravský rod Zástřizlů, rozčleněný do celé řady větví, je doposud pro genealogii nepříliš známou pevninou. Nezdá se být správně určení, že se jedná o Morkovského, když držitelé Buchlova z tohoto rodu se psali Prakišiči ze Zástřizl. Pilnáček tohoto Jiříka ml. uvádí pouze v rodokmenu Kropáčů z Nevědomí jako manžela Anny¹⁶⁾.
6. Anna Kropáčová z Nevědomí se uvádí jako poslední z dcer Jindřicha na Bzenci a Ivanovicích, který byl dvakrát ženat — poprvé s Johankou z Reichlinka, podruhé s Kateřinou z Leskovce. Jindřich byl jedním ze čtyř synů Mikuláše z Nevědomí, 1482 na Bzenci, a jeho manželky Doroty z Patendorfu¹⁷⁾.
7. Vilém Kotvrdovský z Olešničky pocházel z rodu, o němž se Pilnáček zmiňuje jen velmi zběžně¹⁸⁾. Více údajů a rodinných souvislostí najdeme v článku Ivana Štarhy¹⁹⁾. Ten uvádí jako otce Alžběty Kotvrdovské Hanuše Gedeona, který byl podle jmenovaného článku Vilémovým bratrem. Vilém (+ 1573) byl držitelem Liděřova a Střížova, před rokem 1571 měl i dvůr na předměstí Hranic. Vilémovým otcem

- byl Oneš [1525, + 1563], třikrát ženatý — poprvé s Kunkou z Rakového (+ 1532), podruhé s Barborou z Petřvaldu, s níž získal 1533 část Chrlíc, potřetí r. 1548 s Annou z Gbelska. Oneš byl synem Václavovým [1536 již mrtev], jenž byl ženat s Kunkou z Pěňčina. Oneš koupil roku 1492 Kotvrdovice u Jedovnic, podle nichž se pak členové rodu psali²⁰⁾.
8. Ester Podstatská z Prusinovic, Vilémova manželka, byla dcerou Mladoty na Potštátě, Spálově a Liptále, který zemřel 24. 6. 1552 v Potštátě, a Johanky Bošínské z Božejova. Mladota byl synem Jitřicha na Potštátě a Estery z Meinhartic [1520]²¹⁾. Rod Bošínských z Božejova uvádí Sedláček²²⁾ který jmenuje mimo jiné i Jana na Mezilesicích (+ kol. 1576), který měl z manželky Anežky z Malejova dceru Johanku.
 9. František sv. pán Serényi byl prezidentem uherské komory.²³⁾ Pocházel z rodu původem uherského, jehož členové, Františkovi potomci, se usadili trvale na Moravě, kde dosáhli značného majetku a významu. František byl synem Ondřeje a Kateřiny de Sar-maszaghi²⁴⁾.
 10. Jeho manželkou byla Anežka sv. paní Thurzová z Bethlenfalvy, pocházející z mocného slovensko-uherského rodu, jehož jednotliví členové se vyskytovali již dříve na Moravě a ve Slezsku. 38. olomouckým biskupem byl v letech 1496—1540 Stanislav Thurzo (z Tuřího)²⁵⁾.
 11. Pod tímto znakem se znovu objevuje jméno Anežka sv. paní Thurzová z Bethlenfalvy. Zde se zřejmě dopustil autor vývodu chyby, když přehodil pořadí manželů. Avšak ani znak nad jejím jménem nepatří rodu Thurzů. Ten je zřetelně správně namalován u čísla 10 a souhlasí s vyobrazením podle Kubinyho sbírky pečeti²⁶⁾. Se znakem uvedeným na tomto místě lze ztotožnit popis znaku Ference Jakusiče, který s pochybnostmi uvádí Pilnáček²⁷⁾. Na dalším místě pod číslem 12 je uveden znak zavlnuté střely, tzv. „odřívous“, klenotem je orlí křídlo. Tento znak spíše mohl patřit manželce z rodu Kravařů — snad Sedlnických(?)²⁸⁾. Přesto však je třeba upozornit na skutečnost, že dceru Jiřího Thurza (narozeného 2. září 1567 na hradě Lietavě, zemřelého 1617) a jeho první manželky Žofie, dcery Šimona hr. Forgacse z Ghymeše, Juditu, si vzal Ondřej Jakusič z Orbova²⁹⁾. V každém případě zde došlo ve vývodu k dvojí chybě — v záměně jmen a nesprávném uvedení znaků.
 12. Teprve zde (pod nesprávným znakem) je uveden Ondřej Jakusič z Orbova, syn Benjamina, od roku 1566 majitele Vlachovské Lhoty³⁰⁾. Rod Jakusičů byl původem z Chervatska. Kromě jmenovaných se na Moravě připomínají také František spolu se svým nevlastním bratrem Burianem Kelečínem z Arady, kteří v letech 1573—1592 drželi Vlachovice a v témž roce je prodali Dorotě Jakusičové³¹⁾.
 13. Mikuláš Zahrádecký ze Zahrádek, o němž nevíme nic bližšího, se objevuje ve vývodu Serenyiů jako syn Zdeňka a Heleny z Leskovce³²⁾.
 14. Jeho manželka Alžběta ze Žerotína byla dcerou Pavla a Alžběty z Kunovic. Pavlovými rodiči byli Václav ze Žerotína na Napajedlích a Anna Zahrádecká ze Zahrádek, jeho manželka Alžběta byla dcerou Jana z Kunovic a na Uh. Ostrohu, podkomořího markr. Moravského a Mandaleny z Boskovic (+ 1551)³³⁾.
 15. Na tomto místě spatříme jméno Jana Kokorského z Kokor, aniž bychom o něm mohli cokoliv říci.

16. Jeho manželkou měla být podle vývodu Alžběta hraběnka z Vrbna³⁴⁾.
17. Teprve pod tímto číslem se dostáváme opět na zcela reálnou historickou půdu. Nejstarší údaje o původu rodu Colonnů se liší zcela protichůdně. O jejich italském původu není třeba pochybovat, je však otázkou, zda tento rod souvisí s italským knížecím rodem téhož jména. V každém případě se rod usadil v Tyrolsku a psal se podle zámku Völs mezi Brixenem a Bolzanem. V 2. polovině 16. století se rod dostal do Chebska a Loketska. Kašpar Colonna z Felsu (+ 1577), pán na Andělské hoře a Bochově, byl synem Melichara a Sidonie z Ortenburka³⁵⁾.
18. Anna hr. Šliková z Pasaunu a Holíče pocházela z mocného, bohatého a rozvětveného rodu, který se na západě Čech usadil již v době husitského revolučního hnutí. Byla dcerou hr. Kašpara Šlika a Alžběty z Gutštejna, dcery Buriana a Zikuny z Ortenburka. Kašparovými rodiči byli Matyáš (+ 1487) a Kunhuta, dcera Erkingera ze Schwarzenberka, přímého předka pozdějších knížat³⁶⁾.
19. Panský rod Krajířů z Krajku pocházel z Kraňska a jeho členové se původně psali Kreiger v. Kreig. První se objevuje v Čechách Kunrát, který dostal listem krále Václava IV., daným r. 1381 v Č. Budějovicích, královský hrad Landštejn s panstvím a Bystřicí na Jindřichohradsku do vlastnictví. Král si pouze vymínil, aby mu byl strategicky významný hrad Landštejn vždy otevřen a v případě prodeje si vyhradil předkupní právo³⁷⁾. Kunrátovi synové se sice aktivně zapojili do boje proti husitům, ale už ve 2. polovině 15. století se rod počestil a větev rodu na Mladé Boleslavi aktivně podporovala pronásledovanou jednotu bratrskou. Z tohoto rodu zde figuruje Zdeněk, který po svém otci Zdeňkovi (+ 1540) dědil Landštejn. Zdeněk nebyl v době otcovy smrti ještě plnoletý, jeho poručíkem byl jeho strýc Volf st. na Bystřici. Když došel svých let, zastavil 4. ledna 1542 Landštejn na tři roky svému strýci a skutečně teprve roku 1545 se panství ujal. Zastával úřad hejtmána bechyňského kraje. Byl dvakrát ženat. Jeho první ženou byla Sýbilla hr. Šliková, dcera Kašpara na Haunštejně a Alžběty z Vartenberka. Po její smrti se znovu oženil roku 1568 se zámožnou Annou z Bibrštejna, přikoupil Urbaneč a Hoř. Němčice. 1574 vdával svou nejstarší dceru Annu za Viléma z Roupova. Zdeněk zemřel na podzim roku 1577, jeho vdova se stala poručnicí nezletilých sirotek. O panství vznikl spór mezi ní a nevlastní dcerou Annou Roupovskou z Krajku, k jehož řešení ustanovil zemský soud komisi. Nakonec byl Landštejn roku 1579 prodán pro dluhy nejvyššímu dědičnému komorníku v Rakouských Štěpánovi sv. pánu z Einzingu, který se stal manželem Zdeňkovy pozůstalé vdovy³⁸⁾.
20. Na tomto místě se setkáváme s druhou manželkou Zdeňka Krajíře, Annou z Bibrštejna, která pocházela z rodu rozšířeného v Čechách, Německu, Slezsku a Polsku³⁹⁾. Její rodiče nejsou známi.
21. Jaroslav starší Libštejnský z Kolovrat seděl na hradě Libštejně na Plzeňsku. Jeho první manželkou byla Alžběta z Vrtby, s níž vyženil Tušovice a Staré Sedlo. Jaroslav zemřel někdy kolem roku 1530. Dědil po svém dědu Benešovi, hornolužickém fojtu, který byl ženat s Eliškou z Cítova a zemřel roku 1497⁴⁰⁾.
22. Jeho druhou manželkou byla Kateřina⁴¹⁾ Žitárská z Chrastu. Sinapius uvádí podle Balbínovy genealogie Kolovratů nesprávně Kateřinu Žďárskou ze Žďáru. Synem tohoto Jaroslava je tamtéž uváděn Jaroslav s manželkou Zikunou z Gutštejna. Tento údaj však vývodem Petřvaldských není potvrzen. Kateřina byla dcerou Petra na Svinně a Šeberově a Johanky Levhartové z Vydžína⁴²⁾.
23. Jiří sv. pán z Redern pocházel ze slezské větve tohoto rodu, která sídlila na Krapicích. Byl synem Jana Jiřího (+ 1557). Spolu se svým strýcem Bedřichem, prezidentem slezské komory a pánem na Tošku, získal roku 1558 od Ferdinanda I. mimo jiné statky také Frýdlant a Liberec⁴³⁾.
24. Jeho manželkou byla Anna z Roupova, o níž více známo není.
25. Rod přicházející na tomto místě byl usedlý ve Slezsku a jeho členové se psali podle Schellendorfu na Lehnicku. Kryštof, roku 1575 zemský hejtmán hrabství Kladského, zemřel 11. srpna 1583. Byl pánem na Adelsdorfu, Satzu, Halbe a Kuhne v knížectví Záhaňském, po matce zdědil panství Königsbrück v Horní Lužici. Jeho rodiči byli Kryštof Konrád na Adelsdorfu a Kateřina Marie purkr. z Donína (v. Dohna). Jejimi rodiči byli Jindřich (+ 1563), syn Kašpara a Rózy z Donína, a Kateřina z Riethesel a Neumarck z Durynska, která zemřela 20. června 1585 v 62 letech⁴⁴⁾.
26. Kryštofovou manželkou byla Barbora z Nostic z hlavní větve rodu, která držela statek Tschochau v Horní Lužici. Byla dcerou Abrahama a neznámé manželky⁴⁵⁾.
27. Jan Mořic v. Schönfeld, pán na statech Wachau a Ligau, pocházel rovněž z rodu usedlého ve Slezsku. Jeho matkou byla Markéta z Haugvic z větve rodu na Hirschstejně⁴⁶⁾.
28. Jeho manželkou byla Kristina z Bernsteina, jejíž neznámí rodiče drželi statek Polentz v Míšni. Zubří hlava na štítě i v klenotu by ukazovala na spojitost s moravským rodem Pernštejnů a slezským rodem Marklovských⁴⁷⁾.
29. Jan Jiří hr. v. Solms u. Laubach (+ 1600) pocházel z větve starobylého říšského rodu, která měla statky v Hessensku, Porýní, Sasku a Dol. Lužici a od jehož synů vznikly dvě pobočné linie — Solms-Sonnenwalde a Solms-Baruth.
30. Jeho manželkou byla Margareta v. Schönburg z rodu usedlého v Sasku, od roku 1700 říšských hrabat⁴⁸⁾.
31. Bedřich Magnus hr. v. Erbach na Hochbergu ze starého franckého rodu, usedlého v Hessensku, od roku 1532 ve stavu říšských hrabat⁴⁹⁾.
32. Juliana hr. v. Ottingen, z říšského rodu, usedlého v Bavorsku a Vírtenbersku⁵⁰⁾.

II. generace

1. Synem předeslaných Dětřicha Petřvaldského z Petřvaldu a Josefy Žabkové z Limberka byl Jan, zvaný též Hanuš, který po otci dědil Petřvald, po strýci Janovi Račice, kde obnovil hrad a nechal zasadit pamětní desku s nápisem: „Hanusch Peterswaldsky s Peterswaldu na Racziczych Peterswaldě a na Morawských Prusych, geho Milostj Arczy Knizete Maximiliana Rakauskeho Wolenyho Krale Polskyho Truxas 1590. Lybussa z Brtnitz z Walsteina na Raczic-

- cych Peterswaldě a Moravských Prusých 1590⁵¹⁾. Stejně jako jeho otec, byl i on nekatolíkem a přívržencem učení boleslavských bratří, kterým roku 1589 nechal zbudovat v Petřvaldě modlitebnu. 1600 obnovil nově zvolenému biskupu Frant. z Dietrichsteina reyers, že přijal léno na Petřvald, Petřvaldík a Košátky. Roku 1615 se uvádí jako královský rada. Roku 1615 koupil za 130 000 zl. mor. panství Rudu n. Moravou (Goldenstein — kdysi Kolštejn) od vykonavatelů poslední vůle po zesnulém Hynkovi Bruntálském z Vrba. Jeho náboženské smýšlení ho přivedlo k účasti na stavovském povstání. 9. května 1619 byl na sněmu v Brně zvolen členem direktoria jako jeden ze zástupců rytířského stavu. Za aktivní účast v povstání byl potrestán konfiskací všeho majetku. Údaje o roce úmrtí se různí. Uvádá se rok 1621, ale také rok 1625, kdy prý žil bídě v Kroměříži⁵²⁾. Konfiskaci propadly zejména: dům v Olomouci, oceněný na 3000 zl., panství Ruda n. Moravou na 200 000 zl., Račice na 120 000 zl. Ruda byla darována císařem roku 1622 jako léno knížeti Karlovi z Lichtensštejna, jehož povinností bylo zaplatit všechny dluhy a pohledávky, které na panství vázly. Račice koupil za 80 000 zl. kr. rada a komoří Karel Willinger, sv. pán v. Schönenperg. Lenní statky spadly na olomoucké biskupství a roku 1653 byly spolu se Zábřehem darovány olomoucké kapitule⁵³⁾.
2. Hanuš byl dvakrát ženat, poprvé s Libuší Štěpanickou z Valdštejna a Brtnice, s níž měl 8 synů a 9 dcer, podruhé s Kateřinou Ullštorfarovou z Němcí, která se stala matkou 2 synů a 2 dcer. Kateřina byla dcerou Kryštofa a Anny Újezdecké z Morašic a po Hanušově smrti se stačila ještě třikrát provdat. Jejimi manželi byli postupně Zdeněk Lev z Rožmitálu a Blatné, Jáchym Bítovský ze Slavíkovice a Kryštof z Valdštejna⁵⁴⁾. Z početného potomstva se uvádí syn Jan Jetřich, který se domáhal pohledávek na panství Rudě a jehož manželkou snad byla Johanka Ullštorfarová z Němcí⁵⁵⁾.
 3. Libuše Štěpanická z Valdštejna a Brtnice. Údaj o jejich rodičích může být správný, tím spíše, že i v rodokmenu Brtnických z Valdštejna ji Pilnáček uvádí s rozpaky⁵⁶⁾.
 5. V tomto bodu spatřujeme slabé místo vývodu. Odporuje totiž údajům všech autorů, zabývajících se moravskou historií. Podle Wolného ustanovil Jan Ždánský ze Zástřizl ve své poslední vůli z roku 1564, aby po jeho manželce Elišce Heleně ze Žerotína dědil nezletilý syn jeho zemřelého strýce Jiříka. Po smrti vdovy (+ 1572) dědil tedy panství synovec Jindřich. Ten se však z dědictví dlouho netěšil, neboť byl zavražděn svým zbrojnošem v blízkosti sirného pramene „Smradavka“⁵⁷⁾. Zemřel 25. června 1582. Jeho manželkou byla Kateřina Rájecká z Mírova, jejímž druhým mužem byl Vilém Zoubek ze Zdětína. Teprve jejich synem byl Jiří Zikmund (nar. 30. ledna 1582, + 1614 ve 32 letech)⁵⁸⁾. Jak si vysvětlit tento závažný rozpor, nevíme. Spíše bychom však hledali chybu v nepřesnosti sestavovatele vývodu Marie Eleonory Petřvaldské. Nepřímým důkazem rozpaků nad zde uvedenými údaji je fakt, že vývod byl zveřejněn s vynecháním nejstarší generace³⁹⁾. Pak by musel být pod číslem 6 uveden Jindřich Praksický ze Zástřizl, pod číslem 7 Kateřina Rájecká z Mírova. Jejich syn Jiří Zikmund se ženil ve 20 letech roku 1602. Podle tehdy rozšířené-
ho zvyku cestoval po cizině, stal se pak hejtmanem hradištského kraje.
 7. Alžběta Kotvrdovská z Olešničky se stala spolu s Bernartem a Jaroslavem Morkovskými ze Zástřizl poručnicí nezletilých dětí Miloty a Kunhuty. Alžběta byla jistě ženou energickou, která dokázala těžiti z konkrétní situace. Účastnila se vypuzení mnichů z kláštera na Velehradě a za 10 000 tolarů získala statky velehradského kláštera, které sousedily s buchlovským panstvím. Za své provinění nebyla potrestána, snad jí také pomohl zeť, který se povstání nezúčastnil. Alžběta zemřela v roce 1644, ve stejném roce 26. dubna zemřel i její jediný syn Milota. Dědičkou Buchlova a Žeravic se stala dcera Kunhuta (Kunka)⁶⁰⁾.
 9. František Gabriel sv. pán Serenyi se jako první z rodu dostal na Moravu, kde roku 1593 získal inkolát a svou manželkou byl přijat na spolek na Vlachovici. 1614 koupil lenní statek Vasilsko a Nový Světlav. Účastnil se sice povstání, před trestem ho však uchránila přímluva jeho synů⁶¹⁾.
 11. Jeho manželkou byla Dorota Jakusičová z Orbova, která ho přijala na spolek na Vlachovici.
 13. Ondřej, jinak Bedřich Zahraděcký ze Zahradek, o němž nic bližšího nevíme.
 15. Jeho manželka Alžběta Kokorská z Kokor.
 17. Leonard (česky Linhart) Colonna z Felsu se objevuje na politické scéně teprve v souvislosti s odporem stavů vůči Habsburkům a se stavovským povstáním. Patřil ke skupině šlechticů, kteří vkládali své naděje do kandidatury Jana Jiřího, saského kurfiřta, za českého krále. Patřil k předním strážcům pražské defenestrace, již se také aktivně účastnil. Stál pak v hodnosti generála polního maršála v čele kyrysnického pluku. V březnu 1619 se účastnil obléhání Českých Budějovic, v říjnu téhož roku se spolu s Jindřichem Matyášem z Thurnu podílel na obléhání Vídně, které skončilo neúspěšně. V následujícím roce bojoval samostatně v Dolních Rakousích. Zde se dopustil osudné chyby, když se odhodlal bez podpory pýchoty podstoupit bitvu s císařským generálem Buquoyem. V této bitvě u Sinzendorfu, svedené 13. dubna 1620, padlo více než 60 českých šlechticů a 600 vojáků. Linhart Colonna byl v bitvě těžce zraněn a na následky zranění během několika dnů zemřel. Po porážce stavovského povstání byl jako jeden z předních rebelů posmrtně odsouzen ke ztrátě všeho majetku a jeho památka byla prokleta. Jeho druhá manželka Alžběta z Lobkovic se marně snažila zachránit aspoň něco z rozsáhlého majetku pro své děti Jana, Adama a Marii Kateřinu, zemřelou v nedospělosti⁶²⁾.
 19. Jeho první manželka, Voršila z Krajku je sice uváděna, nikde však nemůžeme konfrontovat údaje o jejich rodičích, jak je obsahuje vývod Petřvaldských. Při úmrtí Zdeňka Krajíře jsou jmenovány jako nedospělé jeho dcery Alžběta, Apolonie a Anička⁶³⁾. Rozhodně nedosáhla Voršila delšího věku a zemřela někdy počátkem 17. století. Jediný syn z tohoto manželství vystupuje v době stavovského povstání již jako dospělý.
 21. Také v tomto bodě jsou údaje uvedené ve vývodu velmi nejisté. Jaroslav Libštejnský z Kolovrat (+ 1619) na Petršpurku a Pšovlcích byl ženat s Markétou z Redernu. Byl však synem Jaroslava, který se roku 1555 ženil se Zikunou z Gutštejna (+ 1593), dcerou Volfa na Petršpurku (+ 1545)⁶⁴⁾.

Teprve tento Jaroslav, který byl zemským fojtem v Dolní Lužici (+ 1595) se uvádí jako syn Jaroslava a Mariany Žďárské z Chrastu⁶⁵⁾ Pokud lze věřit důkladnému Augustu Sedláčkovi, je ve vývodu vynechána jedna generace. Pod číslem 21 a 22 by spíše měli být uvedeni Libštejnský z Kolovrat a z Gutštejna.

23. Markéta z Redernu, jak výše připomínáme.
25. Karel Magnus v. Schellendorf, majitel Königsbrücku, Kuhny, Satzu a Halbau, držel v zástavě také panství Klitschdorf a Lipschau.
27. Ženil se s Markétou hr. v. Schönfeld, s níž měl děti Wolfganga, Kryštofa a Alžbětu, provdanou roku 1620 za Jana Wolfganga sv. pána v. Rechenberg⁶⁶⁾.
29. Jan Jiří II. hr. Solms-Laubach (nar. 1591, + 1632) byl pánem na Wildenfelsu a Baruthu, odkud vzala tato linie své jméno⁶⁷⁾.
31. Jeho manželkou byla Anna Marie říš. hr. v. Erbach.

III. generace

1. Jediným významným synem z celé řady dětí Hanuše byl Bernart Diviš Petřvaldský z Petřvaldu. Rovněž on podnikl cesty do ciziny v letech 1610—11. Pobyt v německých městech s tehdy věhlasnými univerzitami ukazují na obvyklou součást výchovy mladého šlechtice z nekatolické rodiny. Povstání proti císaři se nedůstojně, získal panství Střilky, stal se císařským radou, přisedlím zemského soudu a roku 1638 nejv. zemským písařem. Zemřel 16. ledna 1644⁶⁸⁾.
5. 24. ledna 1622 slavil svatbu s Kunkou ze Zástřizl, paní na Buchlově, narozenou 26. července 1603. Kunka zemřela snad v roce 1654. Buchlov a Žeravice dědil po ní jediný syn⁶⁹⁾.
9. Gabriel sv. pán Serényi se připomíná se svým bratrem Pavlem. Roku 1629 koupili Luhačovice a 14. srpna 1638 byli povýšeni do starožitného panského stavu. V roce 1633 se dělil s bratrem o statky, z nichž podržel Světlov a léno Vasilsko. Další statky a panství pak postupně kupoval — Milotice 1648, Kunvald (dnes Kunín) 1653, Zlín 1655, Lomnici 1662. Stal se hejtmánem hradištského kraje a jeho úřední kariéra vyvrcholila úřadem zemského hejtmána markr. Moravského. 7. dubna 1656 byl povýšen do českého hraběcího stavu Zemřel 6. května 1664 v Brně.
13. Jeho manželkou se stala Alžběta Zahrádecká ze Zahrádek (+ 1665)⁷⁰⁾.
17. Kašpar Wolfgang Colonna z Felsu se rovněž podílel na stavovském povstání. Po bělohorské bitvě uprchl do Saska. Do Čech se vrátil roku 1631 v době saské okupace spolu s Jindřichem Matyášem hr. z Thurnu. Působil pak ve švédských službách nejen jako voják, ale i jako diplomat. Vedl také tajná jednání s Albrechtem z Valdštejna. Jako švédský plukovník se vyskytuje při všech válečných operacích ve Slezsku. Ve stejné hodnosti se připomíná i na konci války. Už v roce 1648 získal statky Velký a Malý Kotulín. Stal se také majitelem Tošku, Pískovic, Labant, Vel. Střelice a Lešnice. Tyto statky zřejmě získal po příbuzném rodu Redernů, jimž dříve patřily. Jeho povýšení do hraběcího stavu roku 1656 zřejmě souviselo s přestupem ke katolictví⁷¹⁾.
21. Ženat byl s Annou Kunhutou (Sigundou) Liebštejnskou z Kolovrat. Z jejich dětí byl syn Jan Jiří Leo-

nard (+ 1684) manželem Anny Kateřiny hr. Sporckové (sňatek 1655) a potom Anny ze Studnic (+ 19. února 1722), dcera Johana Alžběta se provdala za Jiřího Jindřicha sv. pána z Redernu na Krapicích⁷²⁾.

25. Wolfgang sv. pán v. Schellendorf zdědil po rodičích statky v knížectví Záhaňském a v Hor. Lužici.
29. Žofie hr. v. Solms-Baruth se stala ženou Wolfgangovou.

IV. generace

1. Jan Zikmund z Petřvaldu byl jediným synem Bernarta Divíše a Kunky ze Zástřizl. Narodil se 20. listopadu 1626. Po otci dědil Střilky, po matce Buchlov s připojenými Žeravicemi, roku 1657 koupil Roštín za 10 500 zl. rýnských od Melichara Ledenického z Ledenic a připojil ho ke Střilkám. Roku 1667 získal za 16 000 zl. olomoucké biskupské léno Horní Moštěnice, roku 1684 za 48 000 zl. od Jiřího Bedřicha sv. pána Forgáče z Ghymeše Dolní Moštěnice. 7. června 1650 byl císařem povýšen do stavu svobodných pánů, což bylo 24. května 1658 rozšířeno na starožitný panský stav. Byl císařským radou a přisedlím zemského soudu, hejtmánem hradištského kraje i přisedlím lenního soudu olomouckého biskupství. Naposledy se stal zemským sudím. Zemřel pravděpodobně roku 1688⁷³⁾.
9. 24. července 1650 byl oddán s Annou Marií, dcerou Gabriela sv. pána a později hraběte Serényi. Anna Marie zemřela 21. června 1698.
17. Pokračovatelem rodu říšských hrabat Colonnů byl Gustav, narozený roku 1630. Po rodičích zdědil Tošek a Vel. Střelice. Držel také statek Vel. Rozmírku. Zemřel roku 1686.
25. V roce 1661 se oženil s Annou Marií (Markétou) sv. paní v. Schellendorf. Ta žila jako vdova ve Vratislavi ve výstavném domě „U zlaté koruny“, zemřela ve vysokém věku 80 let 20. června 1723 a byla pochována ve farním chrámu sv. Maří Magdaleny. Z manželství pocházeli čtyři synové a šest dcer. Ze synů připomínáme Karla Samuela Linhartu (nar. 1674), dědice Vel. Střelice, který se roku 1697 ženil s Johankou, dcerou Františka Ferdinanda hr. Gallase na Frýdlantě. Z dcer byla Johanka Sidonie (nar. 1669) provdána roku 1684 za Jiřího Bedřicha Bludovského z Bludovic na Drahomyšli a Pruchné, Anna Zikuna Žofie (nar. 1671) se stala roku 1691 manželkou Jana Leopolda hr. Hrzána z Harasova (+ 1711), který dědil po Kaplířích ze Sulevic roku 1680 statky Milešov a Nedvědič i jejich jméno. Jejím druhým manželem byl Jan Wolfgang hr. v. Frankenberg-Ludwigsdorf (+ 10. října 1719). Nejmladší dítě, Bohumila Mariana (nar. 1682), se později provdala do hraběcího rodu Khuenburgů a její syn František Jan Josef se stal dědicem statků po vymřelých Petřvaldských kromě Buchlova a Žeravic⁷⁴⁾.

V. generace

1. Z manželství Jana Zikmunda sv. pána z Petřvaldu pocházeli dva synové. Starší Amand (Milot) Ferdinand, narozený 24. července 1653, dostal při dělení dědictví roku 1692 Dol. Moštěnice, Střilky a Roštín, mladší Jan Dětřich, narozený 22. července 1653 po-

držel Buchlov, Žeravice a lenní statek Horní Moštěnice, dům v Brně si ponechali ve společném vlastnictví. Společně převzali také pozůstalost po své matce. Jan Dětřich studoval v Olomouci. Ještě v roce 1691 nechal provádět na hradě Buchlově některé stavební úpravy, související s nebezpečím tureckého vpádu. O tom svědčí také alianční znaky jeho a jeho první manželky nad portálem na Buchlově. Brzy potom však již v Buchlovicích vyrůstala stavba barokního zámku, jehož vnitřní úprava včetně provedení maleb v hlavním sále byla ukončena roku 1701. O zámožnosti Jana Dětřicha svědčí i peněžní částky, které vydal za nově získané panství. Roku 1707 koupil od svého švagra Leopolda hr. Colonnny panství Tošek nedaleko Glivic za 120 000 zlatých. Roku 1715 koupil panství Tovačov na Hané za 630 000 zl. a 1000 dukátů klíčného. Zemřel roku 1734 v 76 letech. Pochován byl v rodinné hrobce, kterou zřídil již jeho otec Jan Zikmund v obnovené kapli sv. Barbory na vrchu Modle⁷⁵⁾.

17. Jeho první manželkou se stala roku 1692 dvacetiletá Anežka Eleonora hr. Colonnová z Felsu, narozená 7. listopadu 1672. Pro ni byl zbudován buchlovický zámek, zasazený do krásného prostředí parku. Zde oba manželé žili a hrad Buchlov se stal již jen památkou dávných dob. Anežka Eleonora zemřela 25. září 1716. Vdovec se oženil ještě podruhé 19. února 1719 s Marií Annou hr. z Nostic, ovd. hr. z Götzu (v. Götzen), držitelkou panství Chotoviny na Tábořsku, která zemřela v roce 1746⁷⁶⁾.

VI. generace

1. Z prvního manželství pocházeli dva synové — Zikmund Karel, narozený roku 1693, a mladší Amand Antonín, známý především jako stavebník krásného barokního hřbitova ve Střilkách. Starší Zikmund dědil Buchlov a Žeravice, mladší Amand získal zadlužený Tovačov, po svém strýci Amandu Ferdinandovi (+ 1724) zdědil Střilky s Roštínem a Dol. Moštěnice, svůj majetek pak rozhojnil ještě koupěmi dalších statků⁷⁷⁾. Zemřel roku 1761.

Oba bratři nežili ve shodě. Příčinou jejich špatných vzájemných vztahů byly spory o zděděný majetek, které vyvrcholily dlouholetým, finančně nákladným soudním procesem. Do řešení sporu marně zasahovala i císařovna Marie Terezie jmenovaná smířčí komise. Teprve před smrtí nabídl Zikmund bratřovi smír, ale bezvýsledně. Zikmund zemřel bez poslední vůle 14. ledna 1751 na hradě Buchlově. Jeho manželkou byla Marie Krescencie hr. ze Schrattenbachu, narozená 24. března 1700 ve Štýrském Hradci. Svatba se konala 9. února 1721. Mezi sourozenci této paní byl salcburský arcibiskup Zikmund hr. Schrattenbach a olomoucký kanovník a brněnský probošt Rudolf. Po smrti svého manžela se uchýlila na Žeravice, které zvolila za své vdovské sídlo a tam také 17. července 1755 zemřela a byla pochována. Jejím předkům je věnována pravá strana našeho vývodu, stojí však již mimo rámec naší pozornosti⁷⁸⁾.

Syn a dvě dcery jmenovaných rodičů byli posledními potomky starobylého moravského rodu Petřvaldských. Bernart Jan Nep. se narodil 24. května 1743

v Brně a stal se nejbohatším ze všech Petřvaldských, neboť na krátký čas spojil ve svých rukou Buchlov, Žeravice, Střilky, Dol. Moštěnice, Tovačov. Kostelec a Žádovice, Cetechovice a panství Přerov s připojenými statky Čekyní, Penčičkami a Zábeštní Lhotou. Z tohoto velikého dědictví se však dlouho netěšil, neboť zemřel dvacetiletý a neženat již 15. května 1763 jako poslední mužský potomek rodu. Jeho sestra Terezie, narozená 14. ledna 1727, se po ovdovění po smrti prvního manžela Leopolda Otislava z Kopenic na Liptále znovu provdala 31. května 1744 za Prospera hr. Berchtolda a zemřela roku 1768. Nejstarší ze sourozenců byla Anežka Eleonora, narozená 18. prosince 1725, která zůstala svobodná a zemřela jako poslední žena z rodu 15. června 1800 na zámku v Buchlovicích a Buchlov se Žeravicemi odkázala Leopoldovi hr. Bechtoldovi sv. pánu z Uherčic, synu své sestry, jehož si nejvíce ze všech jejích dětí oblíbila. Roku 1766 koupila za 45 300 zlatých statek Hoštice, který však roku 1779 zase prodala za 43 000 zlatých. Pro ni byl zhotoven připomenutý vývod, její jméno je napsáno na stužce pod znakem na pávově hrudi. Protože je zde uvedena jako paní Hoštic, je třeba klást vznik vývodu někdy mezi léta 1766—1779, kdy Hoštice držela⁷⁹⁾.

Poznámky:

1. Wolny, Gregor: Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch geschildert, IV. Band, Hradischer Kreis, Brünn 1838.
2. Elvert, Christian d': Die Peterswaldsky Freiherren von Peterswald, Notizen-Blatt, 2, 1875, Brünn, s. 9.
3. Wolny, Gregor: Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch geschildert, IV. Band, Hradischer Kreis, Brünn 1838.
4. Jména rodů původně českých uvádím v české podobě, stejně tak i jména rodů u nás zdomácnělých. Znění originálu uvádím pouze v zajímavých případech a u rodů německých.
5. Pilnáček, Josef: Staromoravští rodové, 2. vydání, SA Brno 1972.
6. Igálffy-Igály, Ludwig: Schlesische Grabdenkmäler, Totenschilder und Ahnentafeln. In: Jahrbuch der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft „Adler“, Jahrgang 1971/73, 3. Folge-Band 8, Wien 1973, s. 58, 59.
7. Pilnáček, Josef: Staromoravští rodové, 2. vydání, SA Brno 1972, s. 353.
8. Igálffy-Igály, Ludwig: Schlesische Grabdenkmäler, Totenschilder und Ahnentafeln. In: Jahrbuch der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft „Adler“, Jahrgang 1971/73, 3. Folge-Band 8, Wien 1973, s. 58, 59.
9. OSN, XX. díl, s. 590, heslo Pražma z Bilkova.
10. OSN, XXVII. díl, s. 735, heslo Žabka z Limberka a Pilnáček, Josef: Staromoravští rodové, 2. vydání, SA Brno 1972, s. 124.
11. Pilnáček, Josef: Staromoravští rodové, 2. vydání, SA Brno 1972, s. 348.
12. Tamtéž, s. 367.
13. OSN, XXIV. díl, s. 229, heslo Střela z Rokyc.
14. Tamtéž.
15. Pilnáček, Josef: Rody starého Slezska, Jílové u Prahy 1969.
16. Pilnáček, Josef: Staromoravští rodové, 2. vydání, SA Brno 1972, s. 34.
17. Tamtéž, s. 34.
18. Tamtéž, s. 47.
19. Šarha, Ivan: Gedeonové Kotvrdovští z Olešničky. In: Vlastivědná ročenka OA Blansko, ONV Blansko 1980.

Otcem Alžběty nazývá Hanuše Gedeona (+ 1582).

20. Tamtéž.
21. Pilnáček, Josef: Staromoravští rodové, 2. vydání, SA Brno 1972, s. 275.
22. OSN, IV. díl, s. 453, heslo Bošňanský z Božejova.
23. OSN, XXII. díl, s. 875, heslo Serényi de Kis-Serény.
24. J. Siebmachers Wappenbuch, IV. 10, Kadich, Heinrich v. Blažek, Conrad: Der mährische Adel, Nürnberg 1899, s. 137.
25. OSN, XXV. díl, s. 928, heslo z Tuřího (Turzo, Thurzo) Stanislav.
26. Novák, Jozef: Rodové erby na Slovensku II, Kubinyiho zbierka pečatí, Martin, Osveta 1980.
27. Pilnáček, Josef: Staromoravští rodové, 2. vydání, SA Brno 1972, s. 277. Rod je zde jmenován Jakusič z Orbové nebo z Vrbova.
28. Tamtéž, popis variant znaku Sedlnických z Choltic s. 401.
29. Sinapius, Johann: Schlesische Curiositäten, 2. díl, Leipzig u. Bresslau 1728, s. 259 a násl.
30. Peřinka, Frant. Václav: Valašsko — Klobucký okres, Vlastivěda moravská, Brno 1905. Článek o Vlachovské Lhotě.
31. Pilnáček, Josef: Staromoravští rodové, 2. vydání, SA Brno 1972, s. 277.
32. Elvert, Christian d': Die Freiherren v. Zahradek, Notizen-Blatt, 7, 1870, Brünn. Zde je uveden celý vývod Alžběty Zahradkové ze Zahradek.
33. Elvert, Christian d': Die Heiren und Grafen v. Kunowitz, Notizen-Blatt, 4, 1883, Brünn. Je zde uvedena jako jeho 2. manželka.
34. Viz poznámku u č. 32.
35. Sinapius, Johann: Schlesische Curiositäten, 2. díl, Leipzig und Bresslau 1728, s. 54 a násl. OSN, V. díl, s. 523, heslo Colona z Felzu (z Völsu). Sedláček popírá, že jde o větev italského rodu Colonnů.
36. Sinapius, Johann: Schlesische Curiositäten, 2. díl, Leipzig und Bresslau 1728, s. 208 a násl. Sedláček, August: Pýcha urozenosti a vývody u starých Čechův a Moravanův, Praha 1914.
37. Sedláček, August: Hrady, zámky a tvrže Království Českého, IV. díl, Vysočina Tábořská, Praha 1885, s. 104 a násl.
38. Tamtéž.
39. Pilnáček, Josef: Rody starého Slezska, Jílové u Prahy 1969. Zde je věnována pozornost větvi Bieberštejnů z Bojišova.
40. OSN, XIV. díl, s. 600, heslo z Kolovrat.
41. Tamtéž. Sedláček ji jmenuje jako Marianu. Sinapius, Johann: Schlesische Curiositäten, 2. díl, Leipzig und Bresslau 1728, s. 54. Zde je uvedena Kateřina Žďárská ze Žďáru s odkazem na Balbína.
42. OSN, XXVII. díl, s. 765, heslo Žďárský z Chrastu. Je zde také ještě údaj o tom, že jejím druhým manželem byl Volf Rozvadovský z Něšova a že zemřela 11. října 1581.
43. OSN, XXI. díl, s. 378, heslo z Rederu (v. Raedern, Redern).
44. Sinapius, Johann: Schlesische Curiositäten, 2. díl, Leipzig und Bresslau 1728, s. 429 a násl.
45. Tamtéž.
46. Tamtéž.
47. Tamtéž.
48. OSN, XXIII. díl, s. 647, heslo Solms a s. 34, heslo Schönburg.
49. OSN, VIII. díl, s. 693, heslo Erbach.
50. OSN, XVIII. díl, s. 982, heslo Öttingen.
51. Nápis cituje podle Müllers Burg Buchlau, s. 123 d' Elvert. Viz poznámku č. 2.
52. Pokorný, Ferdinand: Příborský okres, Vlastivěda moravská, Brno 1917.
53. Elvert, Christian d': Die Peterswaldsky Freiherren v. Peterswald, Notizen-Blatt, 2, 1875, Brünn, s. 9.
54. Tamtéž.
55. Tamtéž.
56. Pilnáček, Josef: Staromoravští rodové, 2. vydání, SA Brno 1972, s. 367.
57. Wolny, Gregor: Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch geschildert, IV. Band, Hradischer Kreis, Brünn 1838.
58. Hosák, Ladislav: Historický místopis země moravskoslezské, Brno 1933.
59. Pilnáček, Josef: Staromoravští rodové, 2. vydání, SA Brno 1972, za s. 248, rozrod I.
59. Siebmachers Wappenbuch IV. 10, Kadich, Heinrich v. — Blažek, Conrad: Der mährische Adel, Nürnberg 1899, s. 233. Je zde uveden vývod na 32 předků, jehož 16 předků z otcovy strany je jmenováno v následujícím pořadí: 1. Petřvaldský z Petřvaldu, 2. Brtnická z Valdštejna, 3. Praxický ze Zástřizl, 4. Kotvrdovská z Olešničky, 5. Serényi de Kiss-Serény, 6. Jakusičová z Orbova, 7. Zahradský ze Zahradek, 8. Kokorská z Kokor, 9. Colonna z Felzu, 10. Krajířová z Krajku, 11. Libštejnský z Kolovrat, 12. z Gutštejna, 13. sv. p. v. Schellendorf, 14. v. Schönfeld, 15. Solms-Baruth, 16. v. Erbach.
60. Elvert, Christian d': Die Peterswaldsky Freiherren v. Peterswald, Notizen-Blatt, 2, 1875, Brünn.
61. OSN, XXII. díl, s. 875, heslo Serényi de Kis-Serény. Kořán, Rezek, Svátek, Prášek: Dějiny Čech a Moravy nové doby, Praha 1941, kapitola „Pokutování moravských šlechticů“, díl III., s. 308. Zde se uvádí, že František byl odsouzen ke ztrátě čtvrtiny majetku. Otcovské statky, vyceněné na 50 000 zl. mor., byly na přimluvu synů ponechány rodině. Synové se museli zavázat k pokutě 5000 zl. ve dvou lhůtách.
62. Petráň, Josef: Staroměstská exekuce, několik stránek z dějin povstání feudálních stavů proti Habsburkům v letech 1618—1620, Mladá fronta, Praha 1972; Jelinek, Břetislav: Die Böhmen im Kampfe um ihre Selbständigkeit 1618—1648, Prag 1916; Kořán, Rezek, Svátek, Prášek: Dějiny Čech a Moravy nové doby, díl III., Praha 1941, s. 210. Zde jsou uvedeny statky propadlé královské komoře po zemřelém Linhartovi: Andělská Hora, Čenov (lěpe Cinov) u Žatce, Kysibl u Bochova a dům v Praze. Tyto statky, odhadnuté na 96 992 kop 1 gr. 5 den. míš, koupil roku 1622 Heřman hr. Černín z Chudenic za 97 922 kop 1 gr. 5 den. míš., dům v Praze koupil Vilém z Vřesovic za 5000 kop.
63. Sedláček, August: Hrady, zámky a tvrže Království Českého, IV. díl, Vysočina Tábořská, Praha 1885, s. 104 a násl.
64. Tamtéž, díl XIV., Litoměřicko a Žatecko, Praha 1923, s. 346.
65. OSN, XIV. díl, s. 600, heslo z Kolovrat.
66. Sinapius, Johann: Schlesische Curiositäten, 2. díl, Leipzig und Bresslau 1728, s. 429 a násl.
67. OSN, XXIII. díl, s. 647, heslo Solms.
68. Elvert, Christian d': Die Peterswaldsky Freiherren v. Peterswald, Notizen-Blatt, 2, 1875, Brünn, s. 9.
69. Tamtéž.
70. OSN, XXII. díl, s. 875, heslo Serényi de Kis-Serény.
71. Jelinek, Břetislav: Die Böhmen im Kampfe um ihre Selbständigkeit 1618—1648, Prag 1916; Pilnáček, Josef: Rody starého Slezska, Jílové u Prahy 1969.
72. Sinapius, Johann: Schlesische Curiositäten, 2. díl, Leipzig und Bresslau 1728, s. 54 a násl.
73. Elvert, Christian d': Die Peterswaldsky Freiherren v. Peterswald, Notizen-Blatt, 2, 1875, Brünn, s. 9; Wolny, Gregor: Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch geschildert, IV. Band, Hradischer Kreis, Brünn 1838.
74. Sinapius, Johann: Schlesische Curiositäten, 2. díl, Leipzig und Bresslau 1728, s. 54 a násl.; „Österreichische Ahnenlisten 28“, rod Prennschütz-Schützenau. In: „Adler“, Zeitschrift für Genealogie und Heraldik, 12. Band, Heft 9, Jänner/März 1982 zweiter Teil. Pod číslem 308 jsou uvedeny následující údaje: Frankenberg u. Ludwigsdorf Hans Wolf, od 28/8 1700 český hrabě, sv. pán v. Schellendorf, nar. 25/12 1654, + 10/10 1719, komoří, tajný rada, zemský hejtman kn. Hlohovského, 1700—1705 místokancléř kr. Českého, na Gräditzbergu, Pantenově, Alzenau. Oberlausersdorfu atd., jeho 2. manželka . . Anna Zigmunda Sofie ovd. hr. Hrzánová z Harasova, roz. hr. Colonnová z Felzu.
75. Elvert, Christian d': Die Peterswaldsky Freiherren v. Peterswald, Notizen-Blatt, 2, 1875, Brünn, s. 9;

Wolny, Gregor: Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch geschildert, IV. Band, Hradischer Kreis, Brünn 1838.

76. Tamtéž.

77. Tamtéž.

1731 koupil olomoucké biskupské léno Kostelec a roku 1735 Žádovice, oba statky spojil, roku 1739 za 28 000 zl. rýn. koupil Cetechovice s lomy na mramor, které připojil ke Střílkám, roku 1745 od

Želeckých z Počenic za 164 000 zl. panství Přerov s Čekyní, Penčíčkami a Zábeštní Lhotou.

78. Tamtéž.

79. Tamtéž.

Pilnáčkovy údaje v díle Staromoravští rodové, s. 353, se zcela shodují s údaji d' Elvertovými v citovaném článku o Petřvaldských.

LUDVÍK KOZELKA — MILOSLAV KROČEK

Ostravská Kniha památná

Jedním z nejstarších dokumentů, které chová Archív města Ostravy, je Kniha památná¹⁾, obsahující zápisy z let 1565–1737. Říká se jí také Kniha sstupků, tj. svaatebních smluv, neboť zápisů tohoto druhu je zde vstutku největší díl. Jsou tu však i záznamy nejružnějšího obsahu a účelu, dokládající život a problémy obyvatel tehdejší Ostravy.

Několik zajímavých zápisů jsme vybrali a podáváme je v přepisu pořízeném dr. Ludvíkem Kozelkou.

List 27 a) 19 a.

Jiříkovi Gallusovi kus střechy se k domu jeho na ulici přičiníti dovoluje.

Leta Páně 1599 v outerý po slavnosti Blahoslavené Panny Marye Nanebevzetí (= 19. 11.) za purgmistra Andryse Misky a starších jeho Pavla Rektoryse, Jana Pazurka, Martina Sokoła, Vojtěcha Radochy, předstúpíc před výš psaný ouřad Jiřík Gallus oznámil, kterak že by jemu potřeba toho veliká nastávala, aby mohl sobě svému na ulici střechy na dvě slúpoch přičiníti dáti, tak aby mohl pod ní z jedným vozem svobodně vjeti, v přičině té, že když se jemu trfí z múkú ze mlejna v čas nepřítodný a v pršku jeti, nemohúce nekdy (sic) tak skoro mouky z voza sjímati, že se jemu na ní nemalá škoda děje, prosíe výš psaného pana purgmistra a pánů, aby mu takové střechy přičiníti dopustili.

Kdež vyjídúce tam páni úřad často jmenovaný a přijímúce k sobě pana Kašpara Sakmarského, spatříce a uznávajíce, že to bez škody obecné bejtí může, zajíce žádost výš psaného Jiříka Galluse v tom slušnú a obci neškodnú bejtí, sou se k tomu nachýlili a takové střechy jemu přičiníti dopustili.

Pro lepší jistotu a že v tom povolení ouřadu se stalo, do knih městských se zapsalo leta a dne ut supra.

Pěkný doklad o zřízení podsíně. Až do 18. století byly městské domy v Ostravě vesměs dřevěné, samozřejmě i jejich podsíně. A staré plány dokládají, že podsíněmi nebyly opatřeny je všechny domy na náměstí, ale i v tehdy hlavních ulicích — Velké a Kostelní. Nepochybně stával dům Jiříka Galluse (snad byl pekařem) na jedné z nich. Protože příjmení Gallus se na začátku 17. století vyskytuje podle nejstarší ostravské pamětní a matriční knihy²⁾ jen jediné, a to ve spojení s křestním jménem Jiřík, můžeme téměř s jistotou soudit, že to byl náš pekař, kterému — a jeho manželce Kateřině — se narodil v roce 1616 syn Martin a v roce 1621 dcera Margeta. Lokalizovat jeho dům však není možno, protože později

se toto příjmení v dokumentech sice vyskytuje, ale není to ani Jiřík ani Martin.

List 49/41.

Smlúva a stupek manželský mezi Danielem Tichým hrnčirem a Hedvikú, pozůstalú vdovú po N. Simonu Přiborským.

Leta Páně 1601 v pátek po památce svaté panny Doroty (= 11. 2.) za purgmistra Šimona Sládka a starších jeho Andryse Slezingera, Andryse Hužvy, Stanislava Miky, Jana Pernikáře poznamenána paměť smluv svadebních mezi dotčenými osobami, totižto Danielem Tichým a Hedvikú, vdovú a to taková:

— Poněvadž výš psaná Hedvika tohož Daniele za věrného manžela k statku svému přijímá, že jeho v tom mocného hospodáře činí a majíce sirotka jednoho, dcerku Evu neboštíka Šimona Přiborského z první manželkú Salivzkú zplozenú, tohož sirotka tenž Daniel za své vlastní přijímá, kterémuž se předně X R od něho vyložití jmá, totiž na S. Jiří nejprv příští VI R a na svatý Václav, také příští, III R.

Jestliže by pak milý Pán Buoh mezi nimi příplod dáti ráčil, tehdá to děvčátko s budoucími dítky jejich rovný díl, chyb se dotčených X R, v tom statku jmíti má. K tomuž sirotku, dcerce neboštíkově, když by k zrostu přišla, Daniel s manželkú poctivé lože, šat dáti, ji do zrostu její (sic) chovati, křivdy žádné nečiníti, ji přidávati povinen bude.

Toho pro lepší zdržení smlúvy této za poručením úřadu ut supra do knih městských těchto rukú Joannese Kozmianuse zapsané leta a dne ut Supra.

List 45/37.

Zápis na 50 fl poručených od neboštíčky paní Kateřiny, pozůstalé vdovy po nebo: Bernhartu Lvu.

Já Václav Lev, obyvatel města Ostravy s erby a potomky svými vyznávám tímto zápisem obecně přede všemi a zvláště tu, kdež by toho potřeba nastávala.

Jakož jest neboštíčka paní mateř má ku kostelu zdejšímu jedno sto zlatých počtu slezského odkázala, totižto na kalich nový padesáte zlatých a padesáte zlatých na fundaci, kterýchžto 50 fl, na fundaci odkázaných, já na sebe sem přijal, od kterýchžto 50 fl každoročně při času S^o Václava 1 fl 18 gr a při času S^o Jiřího 1 fl 18 gr služebníkům kostela zdejšího oddávati povinni budou.

Detail náhrobku Bernarda Leone — rodinné štíty u nohou postavy: vlevo lev (leone)
ve skoku, vpravo krácející býk (bos), nad štíty iniciál: B. L. a K. D. B.

Z těch pak peněz náležeti má při času S^o Václava:

— panu děkanovi	20 gr
— kaplanovi	8 gr
— rectorovi	8 gr
— cantorovi	8 gr
— zvoníkovi	8 gr

Při času S^o Jiří:

Také týměž způsobem.

A voni povinni budou dvakráte do roku Requiem z jedným Nocturnem:

- jedno po S. Václavu kterýkolvěk den a
 - druhé po S. Jiřím
- za neboštíčku paní mateř mú spívati.

V kterýchžto 50 fl já svrchu psaný Václav Lev dům svůj záležící v rynku zavozuji a připovídám, že takový plat vidrkaufní každoročně služebníkům kostela zdejšího bez všelijakých nesnází a zaneřádání oddávati chci.

Jestliže bych já pak tej summy při sobě jmíti nechtěl, takové peníze panu purgmistru a radě města Ostravy oddati mám a vony z radů pana děkana zdejšího zase jinam ji obrátiti a kterékolvěk osobě se jim líbiti a zdáti bude, ji půjčiti mají.

Toho pro lepší jistotu do knih těchto městských tento zápis uveden.

Actum v sobotu den S^o Jiřího Leta Páně 1622 (= 23. 4.).

Václav Lev pocházel z jedné z nejpřednějších ostravských rodin. Jeho matka Kateřina byla dcerou nebo spíše vdovou po Tomáši di Bos, vlášském staviteli ve službách olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského. Otec

Václavův byl Bernard Leone (Lev), rovněž Ital, původem z Locarna, který taktéž ve službách biskupa provedl řadu staveb na jeho panství, kupř. jednu z věží olomouckého chrámu sv. Václava v roce 1594, věž kostela sv. Václava v Ostravě, část opevnění hradu Hukvald a snad i věž ostravské staré radnice. Tento Bernard byl v letech 1597—1602 ostravským purkmistrem, zemřel roku 1603 a má honosný náhrobní kámen s reliefem postavy v nadživotní velikosti ve zdi pravé lodi kostela sv. Václava v Ostravě. Bernard Lev vlastnil měšťanský šenkovní dům (kdysi biskupský dvůr) č. 48 na ostravském rynku, v jeho severním rohu. Václav, jeho mladší syn, byl od roku 1629 konšelem, v letech 1639 — 1642 ostravským purkmistrem a majitelem šenkovního domu č. 64 rovněž na náměstí (vedle dnešního domu s prodejnou suvenýrů), zemřel asi v roce 1643. Jeho matka Kateřina, zvaná často též Dyboska, zemřela mezi roky 1614 a 1622.

List 11.

Zápis Jana Marka Turečka na summu padesáte zlatých od neb: dobrej paměti pana Lukáše Dembinského na kostel Pavlovský fundovaných.

Já Jan Marek Tureček, obyvatel města Ostravy, z erby a potomky svými vyznávám tímto zápisem svým všem vůbec, i jednomu každému a zvláště, kdež by toho potřeba ukazovala, že sem dlužen dluhu pravého a spravedlivého, mně v děk a v pilnou potřebu mou půjčeného, jmenovitě padesáte zlatých počtu moravského, za 1 zl 30 gr a za 1 gr 7 den. alb. počítajíc, moudrým a opatrným pánům, purgmistru a radě i vší obci nynější i potom budoucím města Ostravy, kdež jestliže by na mně Pán Bůh všemohoucí nějaké neštěstí (čehož Pane Bože zachovati rač) dopustili ráčil, aneb že bych

z tohoto světa skrze časnou smrt povolán byl, pro uvarování všelijakých nesnází já svrchu psaný Jan Marek Tureček i z erby svými dům svůj v tejš summě ut supra 50 zl panu purgkmistru a radě, i všeckej obci zavozují, aby se na něm hájiti a takového dluhu dobejvatí mohli bez překážky mej i budoucích potomkův mých.

Co se platu vidrkaufního z tejš summy ut supra do tejšče, takovej podle povinnosti mej, co náležitého jest, každého roku na den svatý Alžběty po 3 zl moravských spravovatí povinen budu a chci.

Jestliže by mně pak Pán Bůh z požehnání svého svatého to dáti ráčil, že bych z to býti a takovou summu 50 zl zaplatiti mohl, povinni budou pan purgkmistr a radda i všechna obec mně z takovej summy kvitovati a tento zápis můj vymazati.

Toto pro důvěrnost a lepší jistotu tento zápis do těchto knih městských sem vepsat dal.

KAREL HRBÁČEK

Sportovní odznaky a heraldika

Nejmenšími reprezentanty nejrůznějších institucí jsou odznaky. Jsou jejich příležitostnou nebo trvalou vizitkou. Každá organizace, od nejmenšího spolku až po stát, se snaží, aby právě její odznak ji reprezentoval co nejlépe, aby vyjadřoval a symbolizoval její charakter, poslání i obsah její činnosti. To vše musí být obsaženo na velice malé a omezené ploše a přitom mají být splněny určité zásady. Odznak musí být výstižný, výrazný, ale i „hezký“. Musí mít jasnou symboliku znamení. Prostě každý musí poznat, o co jde. A protože tyto zásady uplatňujeme rovněž u heraldiky, dotýkáme se velmi úzké příbuznosti heraldiky a tvorby odznaků, čili jednoho z odvětví faleristiky. Jistě při tvorbě odznaků nevystačíme jenom s dodržováním heraldických zásad. Vyplývá to z odlišného poslání heraldiky i odznaků. Přitom je však heraldika faleristice nadřazena, protože každý znak může být odznakem, ale ne každý odznak může být znakem. Proto by pro tvorbu odznaků mohlo platit pravidlo — pokud možno dodržovat zásady heraldiky.

Ovšem záměrem tohoto příspěvku není vyčerpat zcela tematiku vzájemných vztahů heraldiky a faleristiky, ani by to nebylo možné. Zde jde o to ukázat na tyto vztahy na několika odznacích dvou sportovních klubů ze Slezské Ostravy. Pamětníci předválečné ostravské kopané jistě vědí, že jde o sportovní klub Slezská Ostrava, to je nynější Baník Ostrava, a sportovní klub Viktoria Slezská Ostrava-Zárubek. Zárubek je zase místní částí Slezské Ostravy.

Je docela zajímavé sledovat vývoj odznaků obou klubů. Představují vlastně oba póly odznakové tvorby od poměrně jednoduchého odznaku Baníku ke složitějšímu a bohatému odznaku Viktorie z roku 1938 a 1948.

Historie odznaku S. K. Slezská Ostrava je pozoruhodně jednoduchá. V publikaci „Modrobílá historie“ vydané v roce 1977 se píše: „... První valná schůze 20. ledna 1923 už byla schůzí pracovní. Klub se přihlásil do Slezské župy fotbalové, nejagilnější a nejschopnější mládež se starali o dresy, vlajku a odznak. Členové mohli dokonce vybírat ze dvou návrhů na první odznak Slez-

Stalo se v městě Ostravě v den svatý Alžběty leta Páně 1640 (= 19. 11.).

Oddal ty peníze obci A= 1658.

Jan Marek Tureček byl bohatý ostravský měšťan, někdejší důchodní panství paskovského, který si v roce 1626 vzal za manželku Kateřinu vdovu po Mikuláši Lvu, starším synu Bernarda Leone a s ní nabyt onen dům č. 48 na náměstí, zmíněný u dřívějšího zápisu. Rovněž on byl purkmistrem v roce 1632 a 1635 a v letech 1646—1652 radním písařem a konšelem. Zemřel asi v roce 1667.

Poznámky:

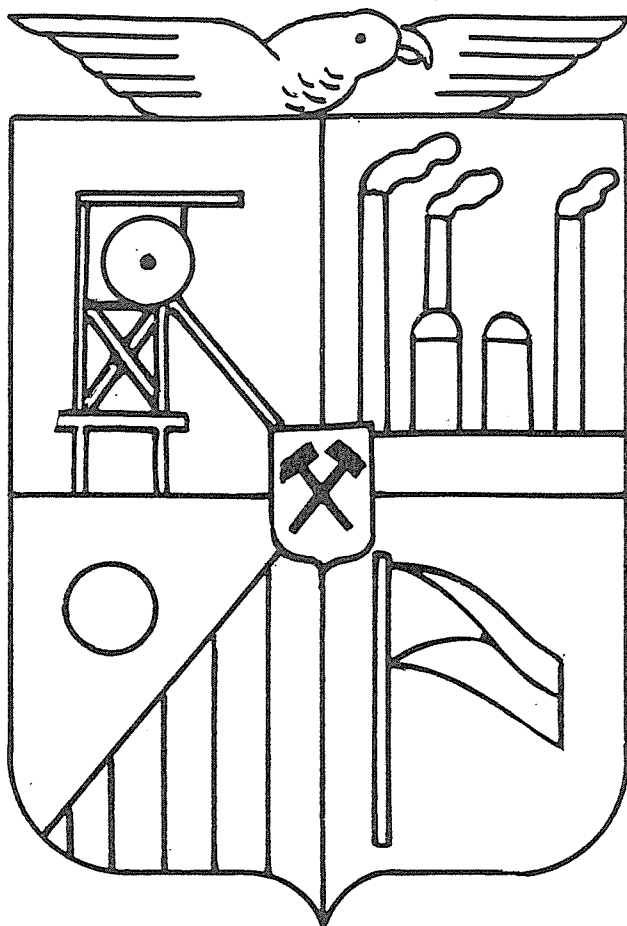
1. Archív města Ostravy, fond Archív města Moravské Ostravy, sign. II B 1.
2. Státní oblastní archív v Opavě, sign. MO 1.—1.

První odznak S. K. Slezská Ostrava z roku 1923

ské. Vyhrál to návrh Aniolův¹⁾. Klubovní erb, který nosili hráči na prsou, navrhl Józsa Dvořák²⁾. Brzy si ho všichni tak oblíbili, že se stal vzorem nového odznaku, jak ho znají sběratelé v nemnoha obměnách dodnes, zatímco první odznak Slezské je už jen kuriozitou, jež současníkovi nic neříká. Už od dubna 1923 se ustálil bílý dres s erbem a modré trenýrky.“

K tomu opravdu není třeba mnoho dodávat. První odznak neobstál v soutěži s lepším a po několika měsících musel odstoupit. Zato Józsa Dvořák v návrhu projevil největší míru heraldického citu. Znak klubu se stal pojmem, který snadno vcházel do povědomí diváka a tak splňoval jednu z hlavních podmínek správného znaku i odznaku, dal se snadno zapamatovat. Po celou dobu trvání klubu až dosud se podoba znaku v podstatě neměnila. Vždy to byl štít renesančního italského typu,

Odznak SK Slezská Ostrava z roku 1923. Kruh je šikmo dělen na dvě části, horní je bílá, spodní modrá. Kresba a písmo jsou zlaté

rozdělený šikmým pruhem na tři díly. Horní červený, střední bílý a spodní modrý. Ve všech dílech štítu bylo označení klubu. Jedině tento text byl podle potřeby měněn, jak se měnil název klubu.

Historie odznaku druhého slezskoostravského klubu Viktorie Zárubek byla poněkud odlišná. Klub vznikl v roce 1928 a dostal jméno po tehdejší slavné pražské jmenovkyni Viktorii Žižkov. První odznak klubu měl neobvyklejší tvar tehdejších i pozdějších sportovních odznaků. Byl to kulatý bílý odznak s mezikružím a vodorovným středovým pruhem, na ploše vnitřního kruhu s třemi svislými červenými pruhy, symbolizující barvy klubu a dresu. Autoři umístili na vodorovný pás jméno klubu VIKTORIA a v opisu na mezikružích S. K. SLEZSKÁ OSTRAVA. Těchto odznaků vydal klub velmi malý počet a jsou dnes jistě sběratelskou vzácností³⁾. Ovšem sběratelská hodnota je relativní pojem. Při příležitosti 10. výročí trvání Viktorie v roce 1938 byl vydán nový odznak, zcela jiný než předešlý. Byl mnohem „bohatší“ a složitější a jeden z důvodů vydání odznaku v této podobě byl ten, aby byl sběratelsky přitažlivý, protože prodej odznaků zvyšoval příjem klubů. Byla to škoda, protože starý znak byl vkusný, jednoduchý a dobře zapamatovatelný.

Historie vzniku nového odznaku je známá. Návrh na něj provedl člen klubu, dělník Dolu Zárubek Karel Divák. Bral přitom v úvahu připomínky členů výboru, kteří v odznaku chtěli mít všechno. Tento odznak v protikladu k předešlému má skutečně bohatou skladbu nejrozličnějších symbolů. Je přitom pozoruhodný tím, že jsou

První odznak SK Viktoria Zárubek z roku 1928

Odznak SK Viktoria Slezská Ostrava Zárubek z roku 1938

na něm dodržena heraldická pravidla, pokud to malá plocha odznaku dovozovala. Autor Karel Divák byl jistě heraldicky poučen. A snad proto, i když má odznak dost velké množství figur, je vkusný.

Hlavní součástí odznaku je čtvrcený španělský štít se srdečním bílým štítkem. Na tomto jsou zkřížená hornická kladívka. První pole štítu je modré a v něm je stylizovaná šachetní věž. V druhém červeném poli je silueta vysokých pecí. Obě tyto figury jsou zlaté, stejně jako hornická kladívka. Zajímavé je pole třetí. Je šikmo rozdělené na dvě části. Na horní zelené, znamenající

hrací plochu, je zlatý míč. Spodní část, svisle šestkrát bíle a červeně pruhovaná, představuje klubovní barvy a barvy dresu. Ty byly odvozeny z dresu pražské Viktorie Žižkov. Ve čtvrtém žlutém poli je doleva vlající československá vlajka s žerďí. Pro tuto vlajku byl odznak oblíben v době okupace, ovšem jeho nošení bylo současně spojeno s nebezpečím.

Další součástí odznaku jsou vavřínové ratolesti po stranách štítu. Pod štítem je na třech páskách nápis:

S. K. VIKTORIA
SL. O. — ZÁRUBEK
1928 — 1938

Všechna znamení na odznaku symbolizovala charakter klubu i náplň jeho činnosti. Převážná část členů i hráčů byli pracovníci šachet a hutí, kteří bydleli v hornických koloniích.

K dvacátému výročí trvání klubu byl vydán nový odznak, tentokrát stejný jako předešlý, ale „obohacený“ o horní polovinu ptáka sokola, která byla umístěna na horním okraji štítu. V té době totiž v rámci sjednocování tělovýchovy dostávaly kluby i nová jména. Viktoria se tenkrát jmenovala Sokol Viktoria Sl. O.-Zárubek.

O zárubecké „Viktorce“ se dá říci, že na Slezské Ostravě vhodně doplňovala o několik let starší klub S. K. Slezská Ostrava. Zatímco S. K. Slezská Ostrava se během patnácti let dostala až do nejvyšší fotbalové soutěže u nás, Viktorii se podařilo až v roce 1948 prebojovat do tehdejší moravské divize. Největší radost měl však klub z dorostu. Již před válkou byl několikrát mistrem tehdejší Slezské župy fotbalové a po válce v roce 1947 se stal dokonce mistrem ČSR. Po těchto úspěších však nastal nezaviněný pád. Tehdejší reorganizace našeho sportu i postupná likvidace Zárubku jako slezskoostrav-

ské čtvrti způsobila prakticky i zánik klubu a nynější Baník Zárubek v tradici „Viktorky“ zdaleka nepokračuje.

Tento příspěvek chtěl ukázat na jednu z mnoha oblastí faleristiky, kde se heraldika často výrazně prosazuje, tvorbu sportovních odznaků. Když se prosadí správně, je to odznak jen na prospěch. Ovšem málokterému sportovnímu klubu u nás se podařilo, že od svého založení má svůj neměnný „erb“ jako nynější Baník Ostrava. Na druhé straně odznak Viktorie prodělal vývoj od jednoduchého k složitějšímu. Pro svou složitost nemohl uplatnit se jako odznak „Slezské“, dal se totiž těžko zapamatovat. Jak však bylo výše řečeno, byla na něm zachována určitá míra heraldického vkusu, a proto i jej můžeme rovněž zařadit mezi dobré reprezentanty sportovních odznaků.

Poznámky:

1. Karel Aniol, první předseda S. K. Slezská Ostrava
2. Autor odznaku S. K. Slezská Ostrava ing. Josef Dvořák, později stavitel, jako hráč známější jako Józsa Dvořák, byl prvním středním útočníkem mužstva, byl kapitánem mužstva i jeho trenérem. Jako technik se významnou měrou podílel na stavbě prvního hřiště na Kamenci. Byl rovněž dlouholetým kronikářem klubu a zachytil historii klubu v prvních dvaceti letech trvání.
3. Kdo zpracoval návrh na odznak, není známo. Pravděpodobně to byla firma „Karnet a Kyselý“, tehdejší nejznámější firma na výrobu odznaků.
4. Pro úplnost je nutné se zmínit ještě o jednom odznaku Viktorie. V roce 1978 u příležitosti 50. výročí Viktorie byl vydán odznak podobný prvnímu. Protože je z pryskyřice, je už nyní v horším stavu než jeho čtyřiapadesátiletý předchůdce.

JAN SKUTIL

Cyklistické odznaky ve sbírkách Moravského muzea

Oddělení nových dějin Moravského muzea získalo v r. 1981 do svých fondů 203 kusů cyklistických odznaků. Tento fond, který sestavil František Juránek z Brna, je neobyčejně bohatý: obsahuje odznaky cyklistických klubů z Jihomoravského kraje zhruba od konce osmdesátých let minulého století až do naší doby, doplňují jej některé kusy ze Severomoravského kraje a českých někdejších klubů z Vídně, mající návaznost k moravským, a také několik jednotlivců ze Slovenska. Uplatnění této sbírky v Brně, jež je známo svým hlubokým vztahem k cyklistice a k závodům na poli tohoto sportu i v mezinárodních vztazích již téměř od samého vzniku této disciplíny, bude jistě velké. Kromě dokumentární hodnoty je její cena rovněž ve složce heraldické, neboť na některých odznacích jsou vykresleny i znaky řady měst, v nichž pracovaly intenzivně cyklistické kluby, a také v umělecké stránce těchto předmětů, neboť jde většinou o díla drobné plastiky, většinou z emailu nebo z kovu, či z kovu a emailu dohromady.

Povšimneme si tudíž některých jednotlivých moravských cyklistických odznaků na příkladě brněnských.

Reprezentuje je emailový kruhový odznak Klubu českých velocipedistů Prno (č. 2) o průměru 42 mm, který má uvnitř bílé pole o rozměru 32 mm se zlatým šrafováním představujícím symbolicky pruty v cyklistickém kole jdoucí tu ze středu úsečkami k okraji. Uprostřed kruhu je 1 cm široké červené pole s uncíálami jména BRNO ve zlatě. Mezi středem a okrajem je pak 1 cm široké tmavě modré pole s legendou a opisem ve zlatých uncíálách KLUB ČESKÝCH VELOCIPEDISTŮ. Tato organizace byla založena v r. 1885, odznak je mladšího původu, byl vydán zřejmě k jeho desátému nebo dvacátému jubileu, přesnou chronologii nelze určit.

Odznak župního dozoru Českého ústředí jednoty velocipedistů v Brně (č. 3) je kovový, kruhovitý (průměr 38 mm). Uprostřed do kruhu je vsazen heraldický štítek (20 mm šířka, 38 mm výška); je pošíkem doprava členěn do tří polí ve sledu z pravé heraldické strany bílá, červená a modrá o šířce 1 cm, zlatými uncíálami je přes všechna pole vepsáno ČÚJV 1883. Kruhový štítek má svoji horní polovinu v symbolice vidlic kola, spodní ve tvaru dvou lípových ratolestí směřujících doprava

a doleva. Nad celým kruhovým štítkem je rozvitá bílá stuha se zlatým textem v uncíálách ŽUPNÍ DOZORCE. Datum na odznaku chybí, pochází z přelomu 19. a 20. století.

Zajímavý je odznak Klubu cyklistů Královo Pole [č. 10] pocházející z doby před připojením této obce (od r. 1905 města) k Brnu (r. 1919). Horní část štítku je kruhovitá (průměr 35 mm), dolní ve tvaru heraldického štítku, doplňuje ji polokruhovitý bílý obvodový pás s textem KLUB CYKLISTŮ KRÁLOVO POLE v uncíálách. Uprostřed kruhového pole na černém podkladě je vyobrazeno kolo, ve spodní části je vykreslen celý velociped. Jiné odznaky tohoto klubu jsou č. 45, 47, 61 a 62. Odznak č. 42 přináší odznak Králova Pole, který je shodný s tím, který je dodnes umístěn nad vchodem do budovy ObNV Brno V, Královo Pole, Palackého tř. nebo se znakem vyobrazeným ve Znacích a pečeti jihomoravských měst a městeček (1979, tab. IV. č. 2).

Brněnských cyklistických klubů se týkají ještě odznaky Klubu českých velocipedistů založeného v roce 1885 s datací [č. 12], Klubu cyklistů z roku 1922 [č. 14], německého Brünner Rat-Verein (Union) z roku 1922 [č. 26] a Brünner Rat-Verein Wanderer z roku 1885 [č. 43]. Z ostatních brněnských předměstí jsou cyklistické kluby dokumentovány odznaky z Horních Heršpic, z Jundrova, z Husovic a ze Židenic.

Heraldicky výrazné jsou cyklistické odznaky klubu v Prostějově [č. 4], ve Velkém Meziříčí z roku 1889

[č. 30], neboť oba dva přinášejí ve štítku městské znaky, v prvním případě je to vyobrazení shodné s městskou pečeti z roku 1569 (srv. Znaky a pečeti jihomoravských měst a městeček, tab. XLI, č. 2), v druhém pak vychází z rodového znaku pánů z Lomnice, který je doložen ve znacích Velkého Meziříčí, Křižanova, Radostína, Olešnice na Moravě, Lomnice aj. Jde o erb rozrodu pánů křídla.

Některé odznaky cyklistických klubů mají za svůj základ i někdejší sokolskou emblematicku, jako je tomu např. u klubu v Jihlavě, v Třebíči aj. Z měst Jihomoravského kraje jsou cyklistické odznaky doloženy dále z Vyškova, z Ivančic, ze Znojma, z Břeclavi, z Mikulova, z Kroměříže a z Gottwaldova (Zlín) aj.

Heraldicky nejzajímavější v této sbírce je odznak Svažu československých cyklistů Dolnorakouských, ztvárněný ve způsobu někdejšího znaku koruny svatováclavské. Skládá se ze tří heraldických štítků vnitřně sjednocených: uprostřed nahoře je znak Čechů — v červeném poli je vztyčený lev dvouocasý s korunkou, vpravo dole je šachovaná orlice moravská, vlevo slezská orlice. Nad českým zemským znakem je červená královská koruna svatováclavská se zlatým kováním kovových částí. Dole je pak na bílém poli zlatými uncíálami vepsaný text jména klubu, jak výše uvedeno. Tento odznak pochází z devadesátých let minulého století.

Na nejtypičtějších příkladech jsme ukázali výraznost této sbírky, jež může být využita výstavně i studijně.

VLADIMÍR KEJLA

Z činnosti Krajského aktivu pro evidenci obětí odboje při Muzeu revolučních bojů a osvobození v Ostravě

Již několik roků vyvíjí při Muzeu revolučních bojů a osvobození v Ostravě, které bylo zřízeno v roce 1980, svou činnost Krajský aktiv pro evidenci obětí odboje.

Práce tohoto aktivu je zaměřena na podrobné zpracování podkladů pro evidenci obětí domácího i zahraničního odboje proti fašismu v letech 1938–1945 v Severomoravském kraji, pro účely Památníku ostravské operace v Hrabyni a pro další historicko-dokumentační a vědecko-výzkumnou činnost Muzea revolučních bojů a osvobození.

V první etapě práce, ukončené závěrem roku 1981, bylo prověřeno celkem 4822 pořadových čísel seznamu obětí, přičemž bylo z tohoto množství 4782 osob definitivně zařazeno do soupisu charakteristik Památníku ostravské operace.

Do seznamů jsou zařazovány údaje o padlých účastnících osvobozovacích bojů a protifašistického odboje, kteří pocházeli z území dnešního Severomoravského kraje, popřípadě i ti, kteří pocházeli odjinud a padli, byli umučeni, popraveni nebo jinak připraveni o život

Zejména se jedná o tyto občany:

— občané Severomoravského kraje, kteří padli jako vojáci v bojích proti fašistickému Německu, a to buď jako příslušníci čsl. vojenských jednotek nebo jako

příslušníci armád Sovětského svazu, Polska, Velké Británie, USA, Francie apod.,

- občané Severomoravského kraje i občané z jiných částí Československa, popřípadě i z jiných zemí, kteří padli na území dnešního Severomoravského kraje v ozbrojeném boji proti německým okupantům jako příslušníci partyzánských oddílů, nebo jako příslušníci jiných útvarů vedoucích ozbrojený boj proti nacistům v obvodu dnešního Severomoravského kraje;
- občané Severomoravského kraje, kteří zahynuli v ozbrojeném boji proti nacismu v partyzánských oddílech nebo v jiných útvarcích i mimo obvod dnešního Severomoravského kraje v ČSSR nebo v jiných zemích,
- občané Severomoravského kraje, kteří padli nebo zemřeli jako civilní aktivní pomocníci osvobozovacích jednotek sovětské a československé armády během osvobozovacích bojů v roce 1945 při pomoci na výstavbě a zpevňování cest, mostů, opevnění apod., při doprovodu na místo, kde se skrývali nacisté atd.,
- občané Severomoravského kraje, kteří byli kdekoli za svou protifašistickou činnost nebo smýšlení během 2. světové války popraveni, umučeni nebo jinak o život připraveni v nacistických kázních a věznicích, v koncentračních táborech, při transportech

smrti, kteří byli zahubeni jako rukojmí nebo jako oběti zastráňovacích exekucí nacistů, kteří byli nacisty ubiti při odporu, odmítání pomoci nebo při sabotážích během povinného kopání zákopů, v totálním nasazení, při odstraňování nevybuchlých min apod.

Do samostatných seznamů jsou zařazena jména vojáků sovětské armády, kteří padli v osvobozovacích bojích v rámci ostravské operace v roce 1945 v obvodech dnešního Severomoravského kraje, dále pak i jména těch sovětských vojáků, kteří zahynuli jako váleční zajatci v německých zajateckých táborech na území dnešního Severomoravského kraje. Rovněž jsou zaznamenávána jména příslušníků rumunských vojenských jednotek, kteří padli v osvobozovacích bojích v rámci 2. Ukrajinského frontu v jižní části dnešního Severomoravského kraje.

U všech osob jsou ve stručné, ale i současně dostatečně informující, formě údaje podle tohoto schématu: příjmení a jméno včetně vojenské hodnosti, přesné datum a místo narození a smrti, údaje o formě účasti v odboji nebo osvobozovacích bojích, o místě a formě politického působení, zda šlo o člena KSČ, popis bližších okolností smrti a údaje o udělených titulech nebo vy-

znamenáních během života i posmrtně. Sledováno je období let 1938–1945, přičemž jako nejzazší datum úmrtí byl stanoven 31. prosinec 1945 (v případě úmrtí na následky zranění z bojů nebo v důsledku vážné újmy na zdraví při nabytí v nacistických žalářích nebo koncentračních táborech).

Členy Krajského aktivu pro evidenci obětí odboje jsou především odborní pracovníci Muzea revolučních bojů a osvobození v Ostravě a jeho externí spolupracovníci s potřebnou odbornou a politickou kvalifikací pro posuzování údajů o obětech odboje, zpravodla zástupci ONV, OV ČSPB, okresních vlastivědných muzeí, archivů a vysokých škol. Členství v aktivu je čestné.

Domnívám se, že členové našeho Klubu by mohli poskytnutím informací získaných svou rodopisnou a badatelskou prací v rámci svého regionu úspěšně přispět ke zdárnému ukončení velké a rozsáhlé práce aktivu. Své příspěvky a podnětné návrhy můžete směřovat na PhDr. Mečislava Boráka, vedoucího historicko-dokumentárního odboru Muzea revolučních bojů a osvobození v Ostravě, Dimitrovova ul. č. 10, 728 47 Ostrava 1, kde rovněž můžete získat další informace.

(Zpracováno s použitím materiálů MRBO v Ostravě).

Do Vaší knihovny

Der Herold. Vierteljahrschrift für Heraldik, Genealogie und verwandte Wissenschaften. N. F. Bd. 10, 24 Jahrgang 1981, Heft 1/2, 3, 4 Berlin, 108 S. + 40 S.

Desátého svazku berlínského heraldického a genealogického časopisu spolku Herold, založeného v r. 1869, chceme si tu povšimnout ze dvou důvodů, jednak proto, že přináší ucelené informace nejen o své činnosti, nýbrž i o mezinárodní práci na tomto poli, a také z toho důvodu, že zveřejňuje studie, zprávy a recenze knih mající přímý vztah k českým dějinám a k oběma zde sledovaným disciplínám v našich zemích. Časopis se skládá ze dvou – formálně od sebe oddělených – částí, zvlášť paginovaných; první, obsahující v tomto ročníku celkem 40 stran, je výslovně informativního charakteru, hodnotí se v ní stručně a celková činnost Heroldu, přináší perzonálie svých členů, velmi bohaté zprávy a sdělení. Na str. 34 (č. 2) je zveřejněna zpráva i o Genealogické a heraldické společnosti v Praze a vzpomíná se práce dr. Vl. J. Sedláka (1919–1980) na mezinárodním genealogickém poli. Z ostatních badatelů o českém rodopise se připomíná zvláštní edice sborníku věnovaného Romanu sv. p. Procházce k jeho osmdesátinám (20. 11. 1980), autoru vynikající monografie o vymřelé české šlechtě (srov. č. 2, str. 60), která je našim badatelům známa i z řady recenzí. Z relací o knihách připomínáme tu analyzovanou knihu H. Bahlowa, Lexikon deutscher Fluss- und Ortsnamen alteuropäischer Herkunft (1981; sr. G. Claus, č. 3, str.

105), jež má mimořádný význam i pro poznání dějin naší vlasti. Její autor se zde shoduje se všeobecně dnes přijatým názorem, že většina nejstarších jmen střední Evropy i jinde má svůj původ v apelativech, která jsou v jakémkoli vztahu s vodou. Na základě těchto myšlenek nově lokalizoval i J. Udolph slovanskou pravlast ve své knize Slavische Gewässernamen und Gewässerbezeichnungen (1979).

Z vlastních studií Heroldu připomínáme především monografii Michaela de Fernandya o Arpádovcích (str. 1–18) s pěti závažnými genealogickými tabulkami, jejichž znalost je důležitá pro poznání doby pádu Velké Moravy i historie Přemyslovců. Z nich vyplývají vazby nejen Arpádovců ke Kijevské Rusi, k Polsku, k Charvátsku a k Německu, nýbrž také ke knížecímu a královskému dvoru v Praze, i když těchto vazeb ve srovnání s jinými dříve uvedenými bylo relativně méně. Z tabulek neuplyne, že by některý uherský panovník arpádovské dynastie měl za chof českou princeznu, zato však Přemyslovci měli šest arpádovských královských dcer: Vratislav I. (+ 1092) Adlétu (+ 1062), dceru Ondřeje I., Soběslav (+ 1140) rovněž Adlétu (+ 1140), sestru krále Bély II. a vnučku Kolomanovu, Bedřich (+ 1189) Alžbětu, dceru Gézy II. a sestru Bély III., Svatopluk pak její sestru Odolu, s níž byl sezdán v roce 1164, Přemysl Otakar I. Konstancii (+ 1240), jež se mimořádně zasloužila o moravské kulturní dějiny. Její vnuk Přemysl Otakar II. měl pak za manželku Kunhutu, vnučku Bély IV., jež iž bychom se pak stal Záviš z Falkenštejna. V době posledních Pře-

myslovců a Arpádovců vzájemné příbuzenské vazby těchto dvou královských rodin vrcholí: Václav II. měl v sobě tři čtvrtiny uherské královské krve, což mělo rozhodující vliv i při volbě jeho syna Václava III. za uherského krále v r. 1301. Studii provází důkladný soupis literatury o Arpádovcích.

Z genealogickoteoretických statí překvapí práce P. Veddelera o holandské knížce předků ze 16. století (str. 19–26) s cennými heraldickými kresbami, z recenzí úvaha R. Procházky o knize H. Hanzalové a A. Karlovského o velkopřevorství rytířů Lazara Jerusalemského. Reminiscence k dějinám prusko-rakouské války jsou zřejmé i v genealogickém rozboru rodiny Molíkova (str. 49–58); stať Jus armorum se týká rodiny Hohenlohe-Waldeburg, ostatní statí pak veskrze jen dějin německých rodů.

Jan Skutil

Heraldika na obrazovce

Heraldika se stala základním tématem oblíbeného souboru sběratelů kuriozit a zajímavostí v pořadu ANO – NE, který uvedla ostravská televize v pátek 17. září 1982. Jeden z oborů pomocných věd historických přilákal k obrazovkám nejen ty, kteří si tento pořad v průběhu období oblíbili, ale především obdivovatele a zájemce o heraldiku a historii. Ve spolupráci s Klubem sběratelů kuriozit uvedli autoři pořadu před televizní kamery odborníka na heraldiku Karla Lišku a jeho soupeře Emila Konopásku, oba

z Klubu genealogů a heraldiků Praha při muzeu v Jílovém. Soutěžní pořad se stal nejen dobrou podívanou, ale i poučením a pro mnohé diváky objevil oblast zcela neznámou, — jak správně uvedl ve svém programovém článku týdeník Československá televize „pro většinu laiků jsou heraldická znamení téměř nesrozumitelnými hlavolamy“ a tento pořad je měl alespoň objasnit. Stalo se tak skutečně? Nutno říci, že jenom částečně, neboť autoři pořadu — pořad připravil a uváděl M. Švihálek, režie Z. Havlíček, kamera J. Plesník — postrádali citlivější přístup ke zvolené soutěžní problematice, když proti sobě postavili skutečného heraldického odborníka Karla Lišku a méně znalého Emila Konopáskaa. Soutěž pak v mnohém připomínala soubor obra s trpaslíkem. Je škoda, že nebyl vybrán soupeř

zdatnější, třeba i z brněnského, ostravského či dalšího klubu genealogů a heraldiků.

Průběhu soutěžního večera by jistě prospělo i vymezení či zúžení heraldické tematiky na určitou oblast, například městskou heraldiku. Soupeři se snažili navzájem zaskočit otázkami s různou, zcela odlišnou tematikou. Nezasvěcenému divákovi však unikaly souvislosti a chybělo vysvětlení a pochopení základních problémů heraldiky.

V jedné přestávce pak předvedl ve zcela nesouvisejících a odtržených souvislostech Jaroslav Tvrdík svou bohatou a v současné době jistě atraktivní sbírku hlavolamů, včetně populárních hlavolamů maďarských. Objasnění ve zmíněném programovém článku Československé televize, že

heraldika je pro laiky stejným hlavolamem jako Rubikova kostka je zcela neopodstatněné a jenom podtrhuje uvedená slova o necitlivém přístupu, neboť ukázka sbírky z jiné pomocné vědy historické — faleristiky, sfragistiky či vexilologie — by měla zcela určitě větší spojitost. Mimo uvedených kritických připomínek je však možno říci, že dva tisíce třista třicet sekund pořadu ANO — NE bylo jako vždy naplněno zajímavými informacemi, které nejenom poučily, ale i pobavily a zcela určitě přispěly k dobré propagaci heraldiky v Československu.

Do budoucna si můžeme jenom přát, aby pořadů věnovaných heraldice, genealogii a dalším pomocným vědám historickým bylo stále více.

Petr Pavlíňák

Z činnosti klubu

Výlet na Šternbersko

Dne 23. května 1982 jsme uskutečnili vlastivědný zájezd do nejsevernějšího koutu Hané. Po trase Ostrava — Opava — Moravský Beroun nás autobus dovezl k prvnímu cíli — do města Šternberka. Zde jsme si prohlédli interiéry státního hradu ze 13. století s okrouhlou románskou věží, gotickou kaplí se vzácným souborem české a moravské gotické plastiky a nově instalovaným muzeem hodin, jediným v ČSSR. Veliký barokní farní kostel z konce 18. století byl zavřen, takže

vnitřní výzdobu od význačných umělců (Sebastini, Handke, Schweigel) jsme přes mříže vchodu jen tušili.

Po obědě jsme zajeli na hrad Sovinec, v 15. století opěrný bod husitů na Moravě, za 2. světové války vězení francouzských důstojníků, nyní vyhořelý a v rekonstrukci. Naše heraldiky potěšil pohled na celou řadu pěkně zachovalých erbů nad portály a branami. Vedle hradu je jednoduchý empírový kostel z roku 1845.

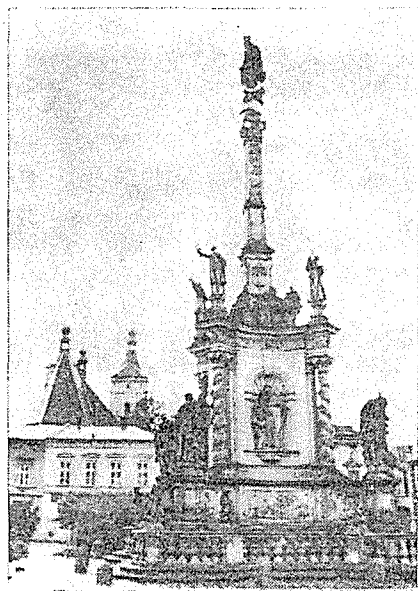
Dalším cílem byl renesanční zámek Úsov, v němž je od roku 1900 přírodovědecko-lesnické muzeum evropského významu s přehlednými exponáty

ze světa flóry a fauny. Po prohlídce zašla většina účastníků na starý židovský hřbitov.

Poslední zastávkou bylo město Uničov s pěknou radnicí, Medlovskou branou a zbytky městských hradeb. Honosné mariánské sousoší z roku 1743 na náměstí patří k nejvýznamnějším moravským památkám tohoto druhu.

Přes Litovel, Olomouc a Fulnek jsme se vrátili domů po cestě celkem 317 km dlouhé. Zájezd — ač v počasí nepřilíhající pěkném — byl zajímavý, nenáročný a proběhl v dobré pohodě.

—Kro—

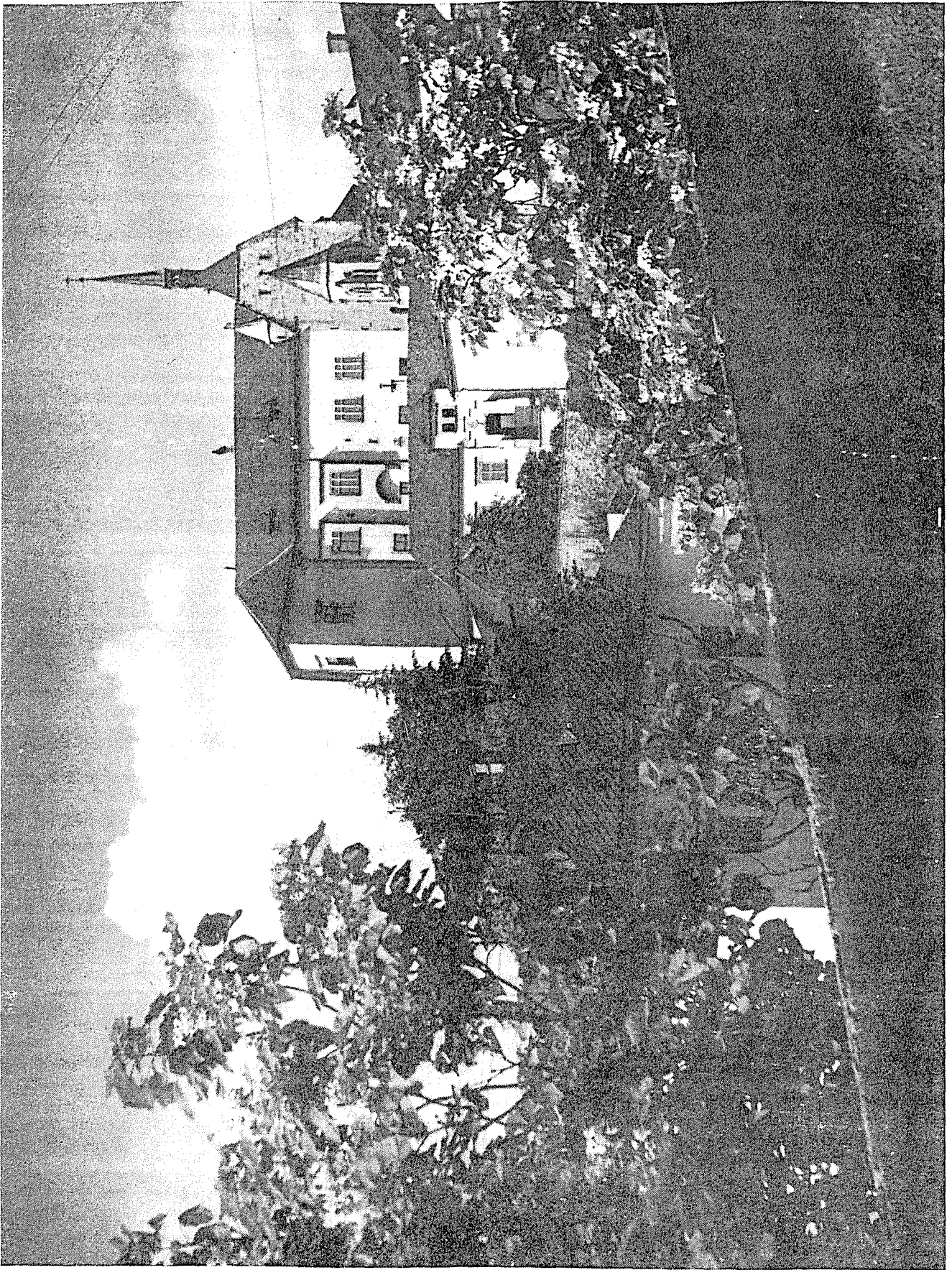
Dotazy

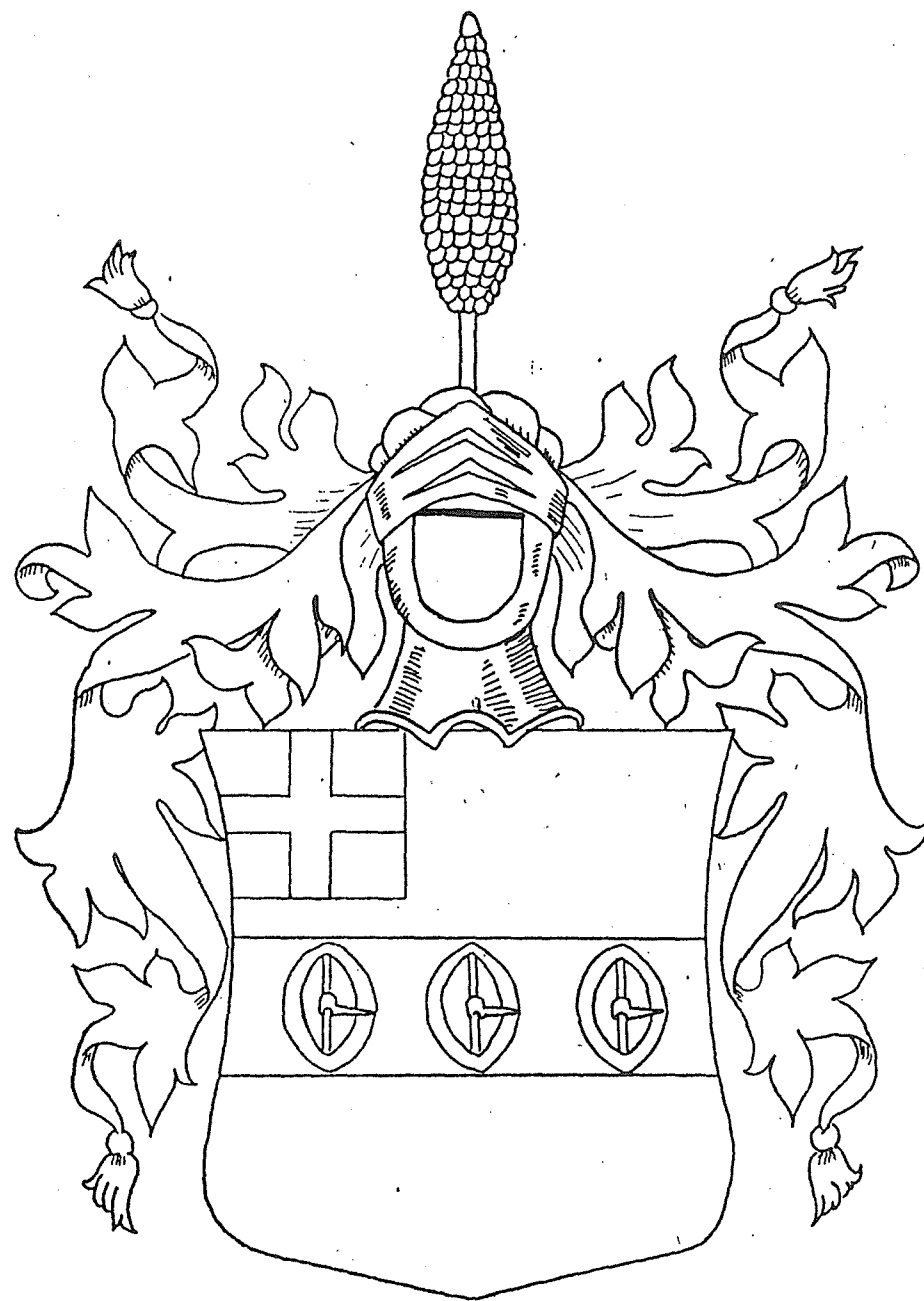
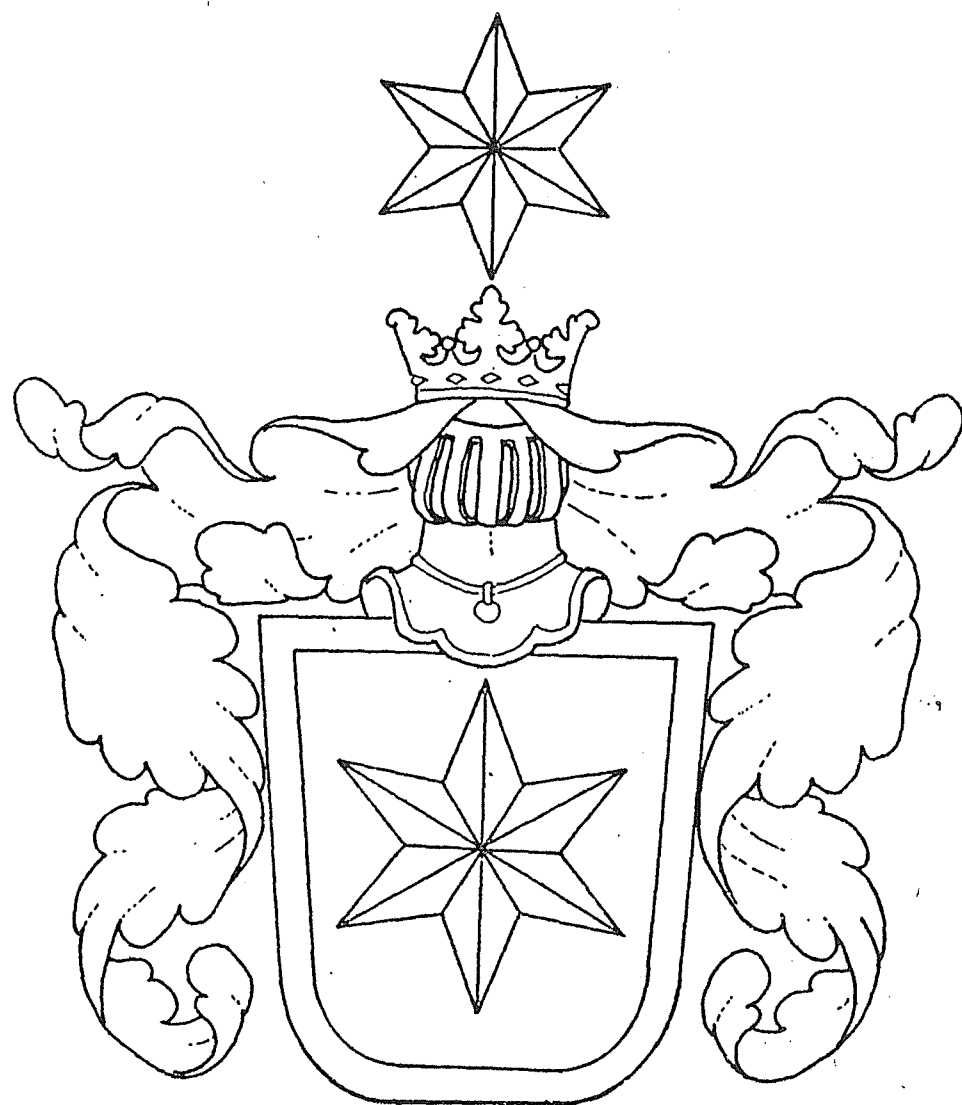
Pro poznání života a práce papírnických mistrů a papírnických tovaryšů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku v průběhu 17.—19. století provádím dokumentaci veškerých písemných dokladů mistrů papírníků a jejich tovaryšů. Jedná se především o cestovní pasy, vandrovní a tovaryšské knížky, stejně jako průvodní listy zvané „Kundschaft“.

Malá četnost papírnických tovaryšů, neorganizovanost papírnického řemesla do cechů či bratrstev však způsobuje značné potíže při shromažďování těchto písemných pramenů. Zatím nebyl nalezen v archivních

fondech či muzejních sbírkách ani jeden výše uvedený doklad.

Prosím, proto všechny archivní i muzejní pracovníky, kteří by mohli podat konkrétnější zprávy o dochovaných tovaryšských knížkách, cestovních pasech či jiných písemných pramenech z papírnického řemesla, stejně jako všechny zájemce o genealogii, kteří mají nebo se při svých bádáních s podobnými dokumenty setkali, aby laskavě zaslali zprávu na adresu Jiří Palát, Bulharská 1422, PSČ 708 00 Ostrava-Poruba V. Srdečně děkuji.

Ernest Henry Shackelton (1874—1922)

Anglický polární badatel. V letech 1901—1903 se zúčastnil Scottovy výpravy do Antarktidy, v letech 1908—1909 již vedl výpravu svou. Po přežimování v Rossově moři se pokusil o dosažení jižního polu. V říjnu 1908 se vydal se třemi průvodci na jih, dostali se jako první na náhorní antarktickou planinu, ale vyčerpání a tenčící se zásoby je přiměly k návratu. Při svém pochodu urazili 2800 km, překročili největší ledovec a odpověděli na otázku o charakteru vnitrozemí. Po návratu do Evropy byl Shackelton r. 1909 povýšen na sira. Roku 1914 se znovu vydal do Antarktidy s úmyslem projít napříč pevninou. Jeho loď byla ale sevřena ledem, hnána různými směry a posléze rozdrčena. Výprava zachránila zásoby a člun, nepodařilo se jí však dostat na pevninu a po plavbě mořem se uchytila na pustém ostrově. Shackelton s 5 muži se vydal člunem pro pomoc, překorál 800 mil po moři, překročil pusté ledové pohoří a po 4 měsících se mu podařilo zachránit zbytek výpravy. I když neuskutečnil svůj zámer, přinesla výprava významné poznatky o pohybu ledů. Roku 1921 vyplul Shackelton na novou cestu, jejímž cílem byl průzkum ostrovů a mapování pohoří, na cestě však zemřel na chřipku.

Znak: ve zlatém poli na červeném břevnu 3 zlaté caltovité přezky, v červeném kantonu zlatý kříž. Klenotem je topol přirozené barvy, přikryvadla červená a zlatá.

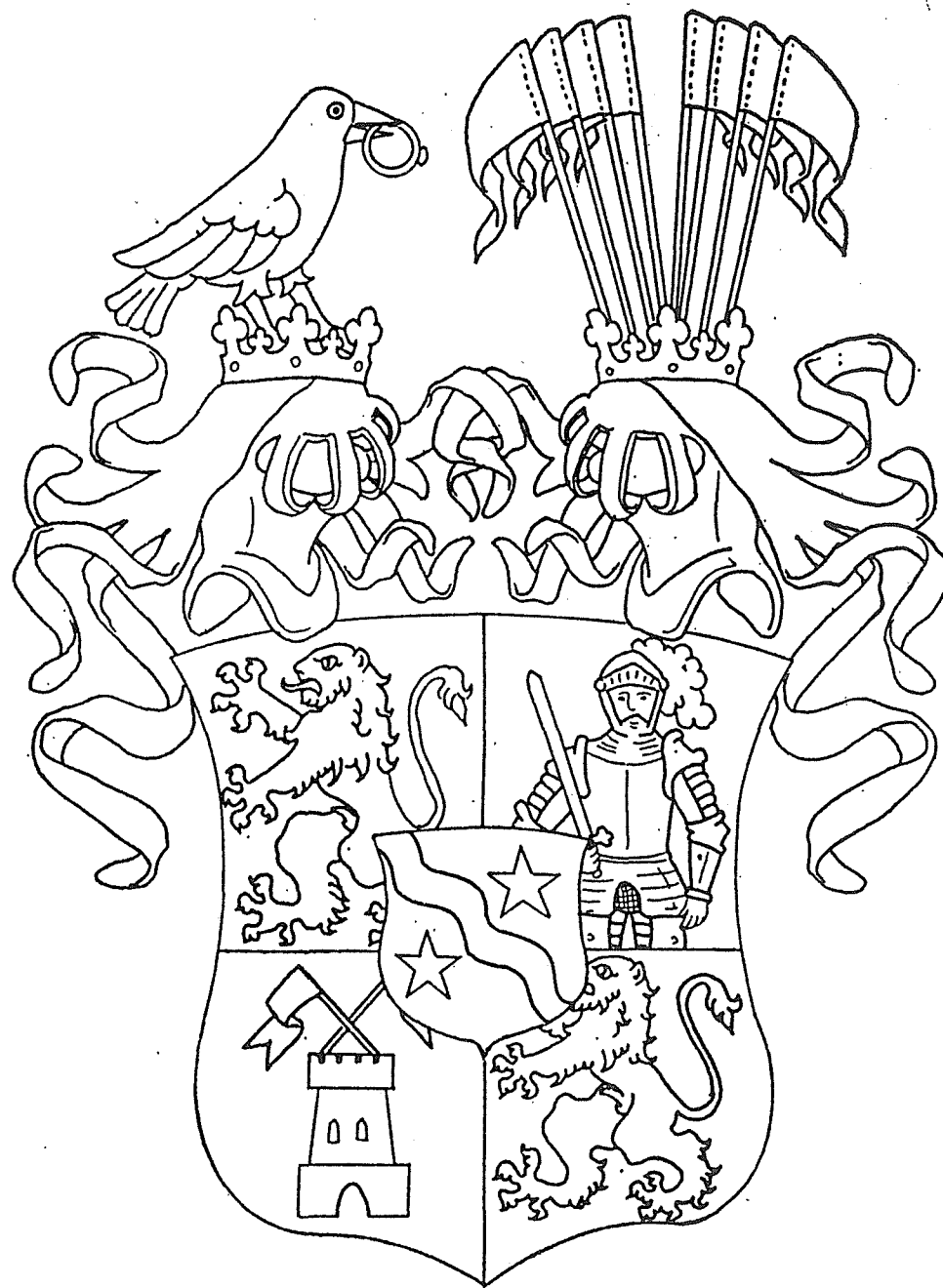
Johann Wolfgang Goethe (1749—1832)

Největší německý klasický básník. Studoval práva v Lipsku a Štrasburku, stal se ministrem výmarského vévodství, kde vytvořil centrum německé kultury. Kromě poesie psal i dramata, kreslil a maloval a zpracovával přírodovědecké studie.

Jeho literární počátky (Utrpení mladého Werthera) jsou poznamenány buřičskou protifeudální snahou. Po studijním pobytu v Itálii tvořil dramata ve stylu antiky (Torquato Tasso). Do let jeho přátelství s Schillerem spadá vrcholné tvůrčí období: romány Viléma Minstera léta učenická a Viléma Minstera léta putovní, životopis Z mého života, básnická sbírka Západovýchodní díván a básnické drama Faust. V něm Goethe postihuje smysl života v nepokojném hledání pravdy a nachází jej ve službě lidu.

Goethovo dílo inspirovalo mnoho hudebníků — Beethoven, Schubert, Mendelssohn, Schumann, Brahms, Čajkovskij, Grieg.

Znak obdržel v roce 1781: modrý štít se stříbrným lemem, v něm stříbrná hvězda. Korunovaná turnýrská přilba s přikryvadly modro-stříbrnými, v klenotu hvězda ze štítu.

**Fadej Faddejevič Bellingshausen
(1778—1852)**

Ruský mořeplavec a objevitel. Jako mladý důstojník se v letech 1803—1806 zúčastnil první ruské plavby kolem světa. R. 1819 mu vláda svěřila velení nad samostatnou arktickou výpravou. Výprava, tvořená loděmi *Vostok* a *Mirnyj*, po namáhavé plavbě obeplula antarktickou pevninu a při tom objevila ostrovy Petra I. a Země Alexandra I. Při návratu zpět prozkoumala v Tichém oceánu některé další ostrovy. Po dvou letech se vrátila do Kronštadu. Bellingshausen vykonal četná oceánografická měření, podal charakteristiku polárního podnebí a vyslovil teorii o tvoření ledů. Kromě toho zpracoval systematicky otázku mořských proudů a objasnil původ korálových ostrovů. V letech 1827—28 velel jako viceadmirál v rusko-turecké válce a r. 1839 byl jmenován vojenským gubernátorem Kronštadu.

Znak podle švédského baronátu z r. 1651: Čtvercový štít se středním štítkem. V 1. a 4. modrém poli zlatý lev, v 2. stříbrném poli rostoucí rytíř s mečem nad hlavou, v 3. stříbrném poli červená věž se dvěma zlatými prapory. Střední štítek je dělen kosmou stříbrnou řekou zlatě a černě, v každém poli pěticípá hvězda střídavých barev. Na štítu dvě korunované přilby. Na pravé černý havran držící v zobáku zlatý prsten s rubínem, přikryvadla zlato-černá, levá přilba nese 8 praporců střídavě červených a modrých, přikryvadla zlato-modrá.

José Echegaray y Eizaguirre (1832—1916)

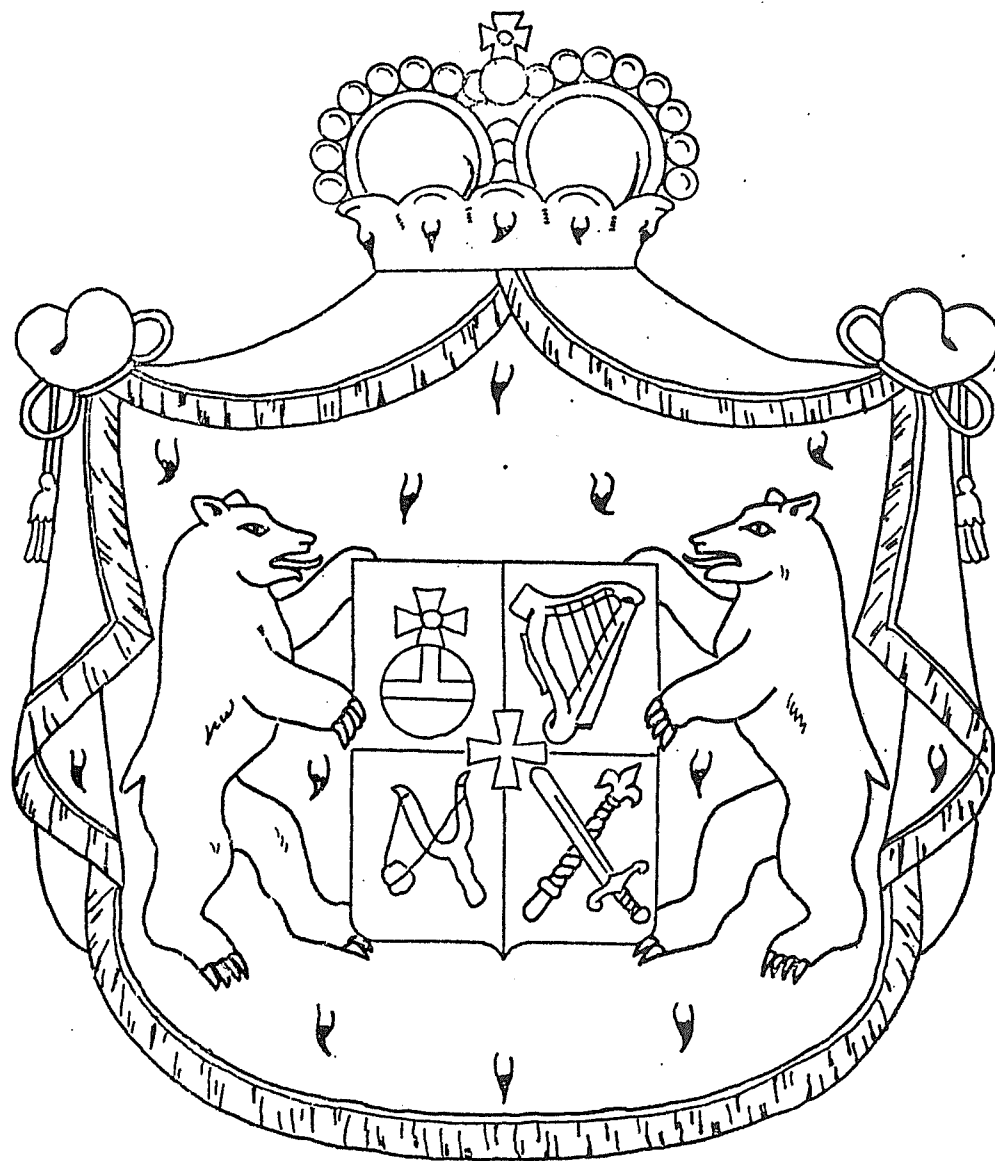
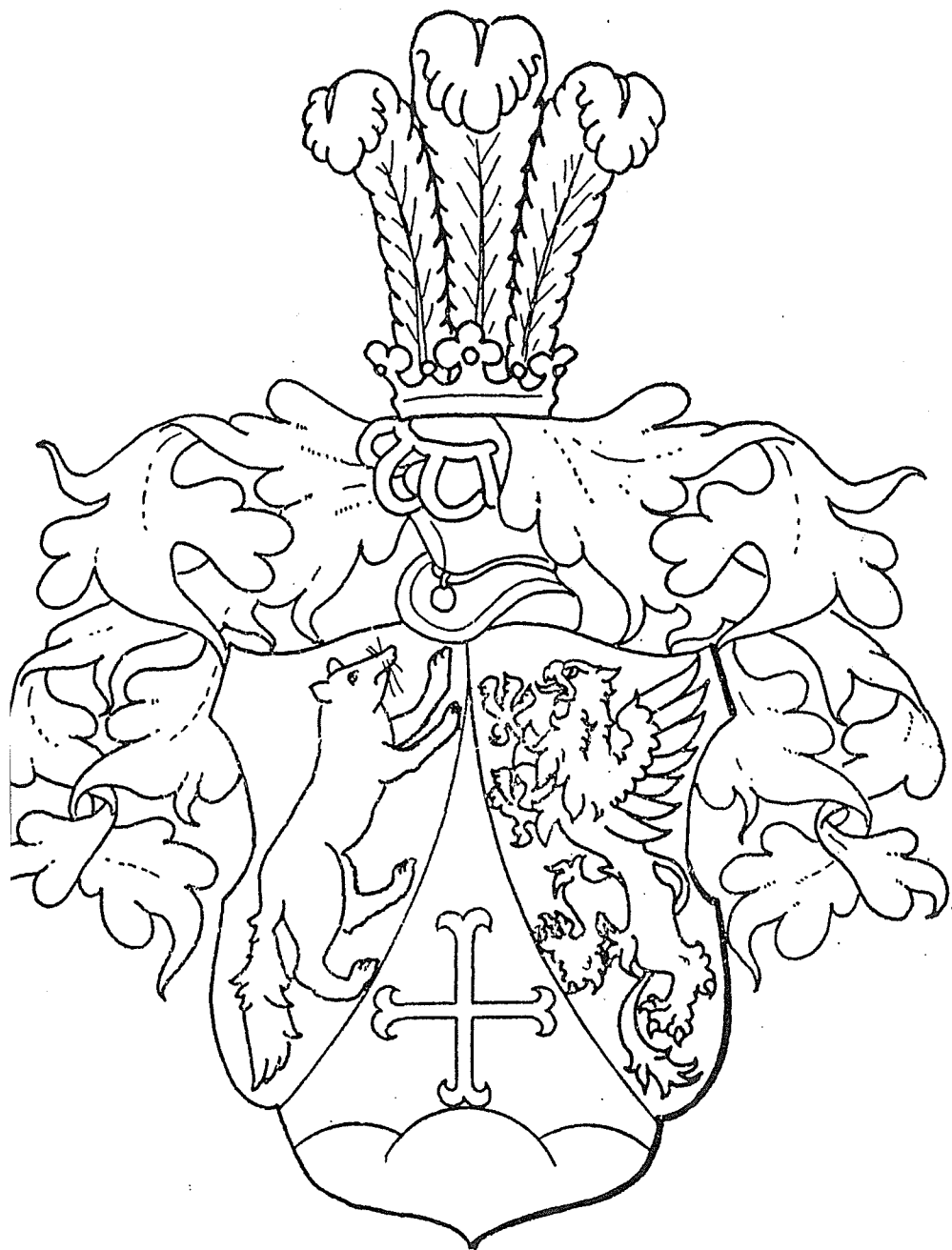
Španělský dramatický spisovatel. Původním povoláním inženýr, působil jako profesor matematiky, k literatuře se dostal až později.

V polovině 70. let ovládl španělskou scénu a každá jeho hra vyvolala u obecnosti i kritiky neobyčejný ohlas. Jeho dramata jsou postavena na matematické přesnosti a jasnosti, cti a přísné povinnosti a jejich konec je přesně vypočítaný. Napsal více než 60 her, z nichž nejznámější jsou „Světce nebo blázen“, „Velký kuplíř“, „Syn dona Juana“, „Šílený bůh“. V roce 1904 obdržel Nobelovu cenu za literaturu.

Echegaray byl posledním představitelem španělského romantického divadla. Jeho dílo se omezovalo na úzký společenský okruh a vycházelo jen z několika dopředu daných situací. Dokázal však větší působivostí strhnout obecenstvo.

Pocházel ze staré španělské rodiny, byl rytířem řádu zlatého rouna.

Znak: půlený štít, vpravo ve stříbrném poli běžící černý vlk, levé pole červeno-zlatě routované.

Petr Ivanovič kníže Bagration (1765—1812)

Jeden z nejslavnějších a nejoblíbenějších ruských generálů. Pocházel z knížecího rodu gruzínských Bagratů. R. 1783 vstoupil do vojenské služby a sloužil pod Suvorovem v boji proti polským konfederátům. Šel s ním i na jeho italské tažení (1799—1800), kde se osvědčil v boji proti Francouzům a vyznamenal se při památném přechodu přes sv. Gotthard.

Po návratu do Ruska pozbyl současně se Suvorovem milostí cara Pavla I., ale car Alexander I. ho znovu povolal do služby a pověřil účastí na polním tažení r. 1805 pod velením Goleniščeva-Kutuzova. Bagration úspěšně hájil ustupující ruská vojska před Francouzi a v bitvě u Schöngrabenu odrazil cembrovskou přesilu, čímž zachránil ruskou armádu od záhuby. Hrdinně pak bojoval i v bitvách u Slavkova, Jílového a Friedlandu. R. 1809 byl velitelem armády v Multansku. Když vypukla r. 1812 vlastenecká válka s Napoleonem, byl Bagration velitelem 2. západní armády. Odrazil u Mohyleva maršála Davouta a ustoupil ke Smolensku, kde svedl nešťastnou bitvu a byl nucen dále ustupovat.

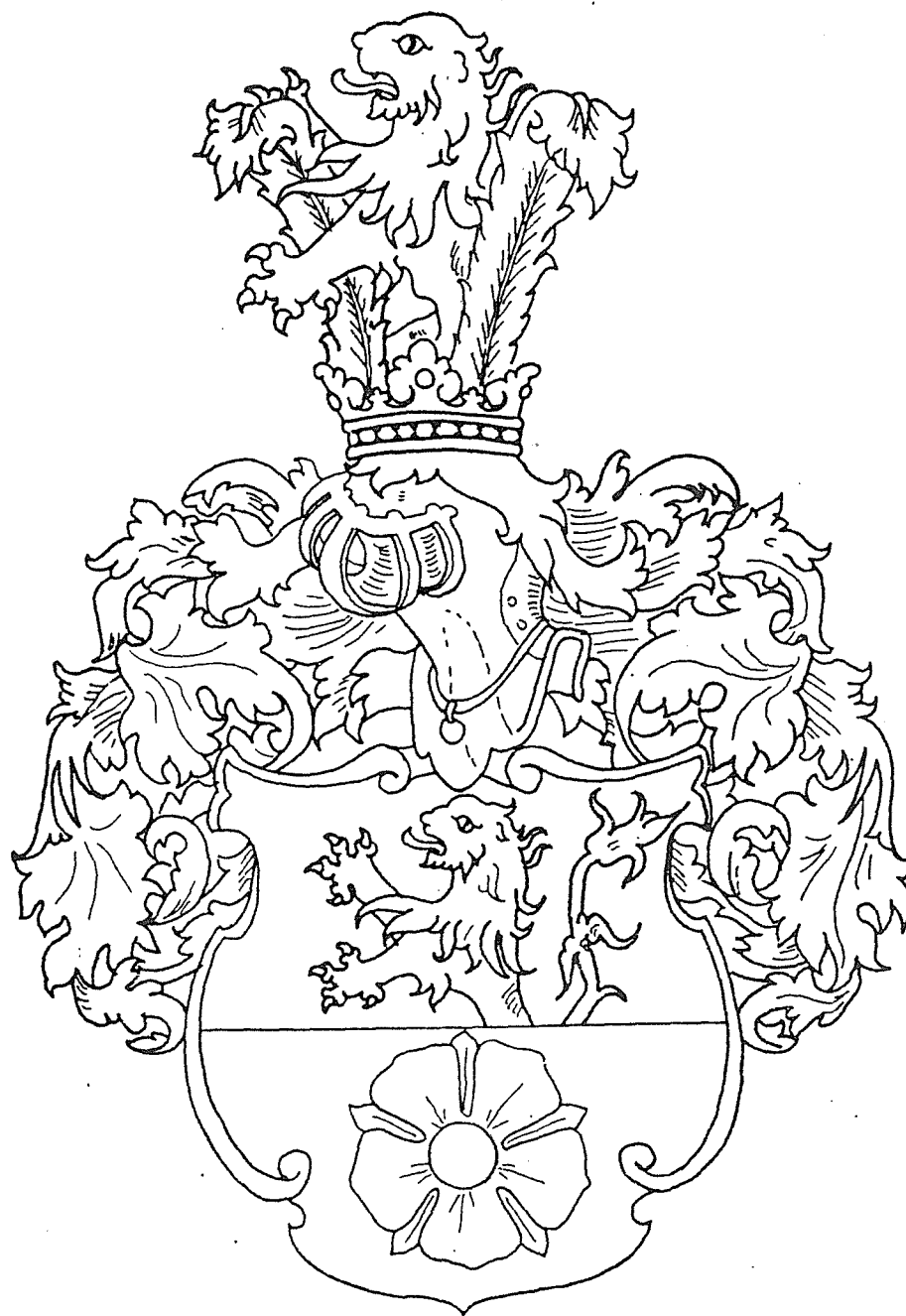
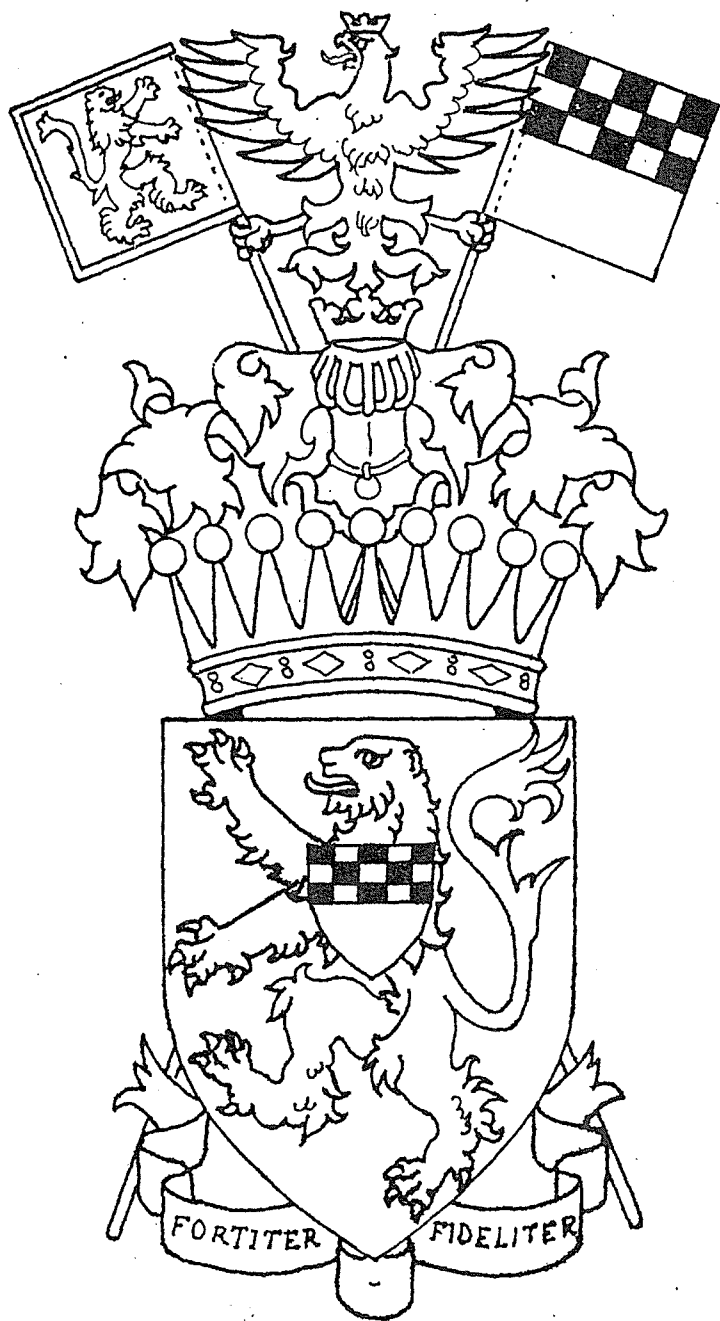
V rozhodující bitvě u Borodina byl velitelem krajní levé armády. Jeho sbory byly prvé napadeny francouzským vojskem a při hrdinné obraně pozice mu byla dělovou koulí roztržena noha. Tomuto zranění v několika dnech podlehl.

Znak: Štít čtvercím červeno-modře, uprostřed zlatý tlapatý kříž. V 1. čtvrti stříbrné císařské jablko, v 2. zlatá harfa, ve 3. čtvrti stříbrný prak s kamenem, ve 4. křížem přeložený meč a žezlo. Štítonoši dva červení medvědi. Znak spočívá na knížecím plášti pod knížecí korunou.

Jan Kryštof Liška (1650—1712)

Český barokní malíř, pocházející z moravského rodu Lišků z Rottenwaldu. Studoval malířství v Itálii, pak pracoval v ateliéru svého otčima. R. 1689 přišel do Prahy, kde patřil k umělecké vrstvě, která formovala malířský projev vrcholného baroka. Ve svých obrazech rozvinul uvolněný malířský styl sugestivního lyrismu. Byl též průkopníkem freskové malby v Čechách (klášter Plasy).

Hlavní malířská díla: „Oslava karmelitánského řádu“ (sv. Havel v Praze), „Stigmatizace sv. Františka“, „Nanebevzetí P. Marie“ (křížovníci v Praze), „Oplakávání Krista“ (Mnichov). „Sv. Augustin a Norbert“ (Doksany). Znak: Štít dělený modrým hrotem, ve kterém je na zeleném trojvrší zlatý kotvicový kříž. Pole vpravo je zlaté s liškou přirozené barvy, v červeném levém poli stříbrný gryf. Korunovaná přilba s příkryvadly červeno-stříbrnými a modro-zlatými nese jako klenot tři pštrosí pera v barvě stříbrné, modré a červené.

Otto von Guericke (1602—1686)

Německý fyzik. Na universitách studoval práva, potom se rozhodl pro matematiku a fyziku. R. 1646 byl zvolen starostou rodného Magdeburgu a začal se věnovat vědeckým výzkumům. Zkonstruoval první přístroj na získávání elektrických nábojů, sestrojil vzdušný teploměr a vodní barometr. Největší význam však měly jeho pokusy se vzduchoprázdňem. Objevil vývěvu, pomocí které odčerpával vzduch z uzavřených nádob. U jeho současníků vyvolaly největší dojem proslulé magdeburské polokoule. Tím bylo definitivně vyvráceno Aristotelovo učení, že příroda nesnáší prázdnotu.

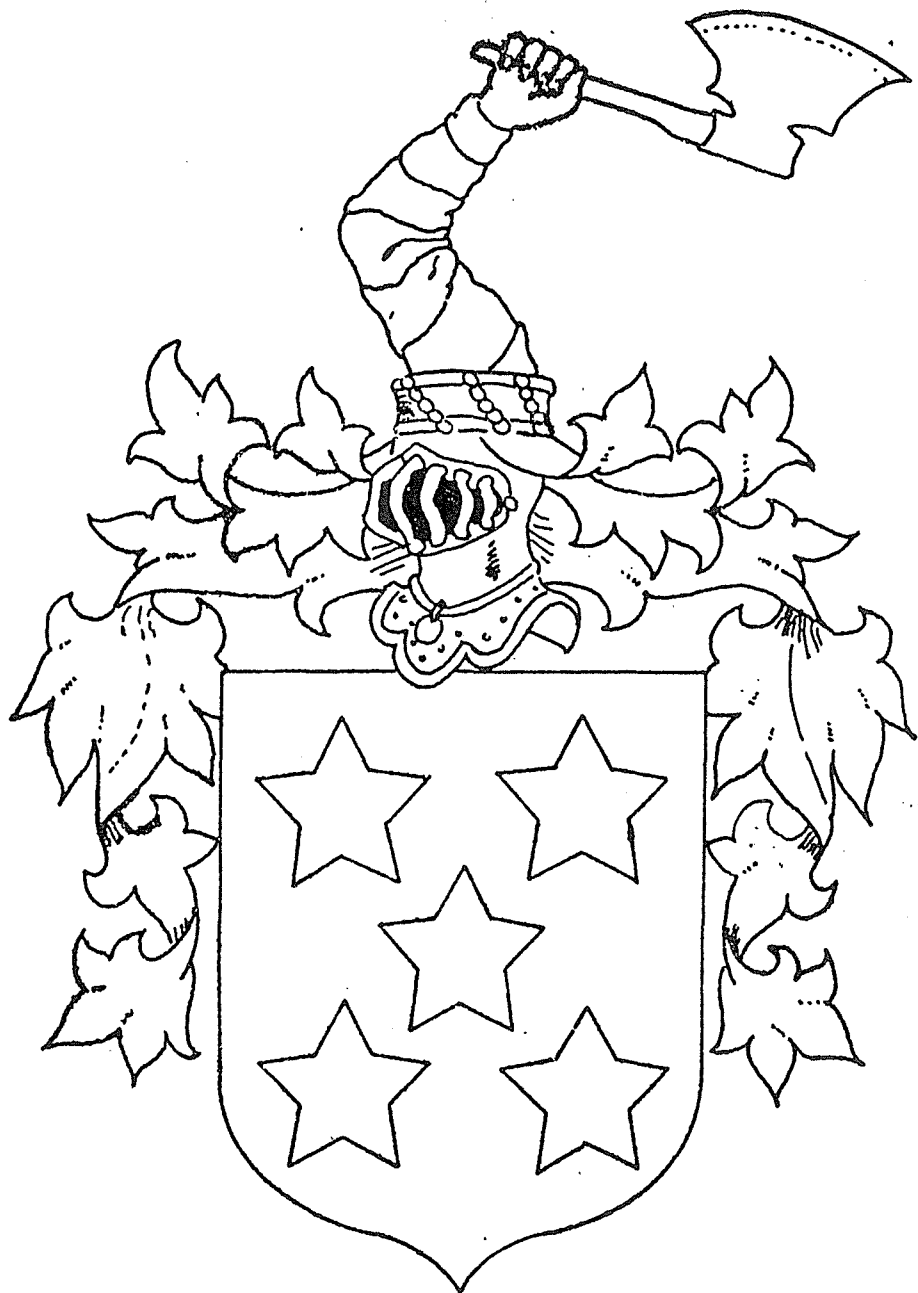
Guericke nebyl jen schopným experimentátorem, ale i originálním myslitelem. Svými představami o pokusech a zkušenostech jako o jediném kritériu pravdivosti teorie se zařadil mezi přední představitele vědeckého pokroku 17. století. Rytířský stav obdržel r. 1666.

Znak: Štít dělený, nahoře v modrém poli rostoucí stříbrný lev, dole v červeném poli stříbrná růže. Turnýřská korunovaná přilba s přikryvadly modro-stříbrnými a červeno-stříbrnými nese v klenotu červené a modré pštroší pero, mezi nimi rostoucího stříbrného lva.

Jan Tserclaes Tilly (1559—1632)

Vlámský vojevůdce z doby třicetileté války. Již jako mladý vstoupil do španělského vojska a bojoval v Nizozemí, později ve vojsku Svaté ligy proti francouzským protestantům. R. 1600 bojoval proti Turkům v Uhrách a dosáhl hodnosti generála dělostřelectva. Roku 1609 vstoupil do služeb katolické ligy a r. 1610 byl jmenován polním maršálem, v kteréžto hodnosti provedl reorganizaci bavorské armády. Roku 1620 byl jmenován vrchním velitelem ligistického vojska, s nímž dosáhl vítězství na Bílé hoře, bojoval dále na území Německa a r. 1623 byl za vojenské úspěchy povýšen do hraběcího stavu. V dalších letech pak bojoval v Sasku pod Valdštejnem a byl místo něho jmenován generalissem císařské armády. Nepodařilo se mu zastavit postup švédského Gustava Adolfa, podlehl mu a v další bezvýznamné bitvě podlehl zranění. Tilly byl muž přísného charakteru a tvrdé vojenské kázně, který boj proti kacířům pokládal za věc svého svědomí.

Znak: V červeném štítu bílý lev, nesoucí na prsou dělený štítek se zlatou spodní polovinou, horní půle je černo-bíle šachovaná. Hodnostní hraběcí koruna nese korunovanou přilbu s přikryvadly červeno-bílými, v klenotu je zlatá korunovaná orlice, která ve spárech svírá dva praporce: vpravo červený s bílým lvem, vlevo zlatý s horní polovinou zlato-černě šachovanou.

**Pierre Augustin Caron
de Beaumarchais (1732—1799)**

Francouzský dramatik. Jeho život se podobá dobrodružnému románu. Vy-
střídal řadu nejednotnějších povolání,
zbohatl na prodeji zbraní anglickým
koloniím v Americe, koupil si hod-
nost královského tajemníka i titul.
Lákaly ho různé finanční machina-
ce, na některých zbohatl, jiné konči-
ly veřejnými aférami. Byl vězněn a
stěží unikl gilotině, svým spisovatel-
ským uměním dovedl však vždy zís-
kat přízeň veřejnosti.

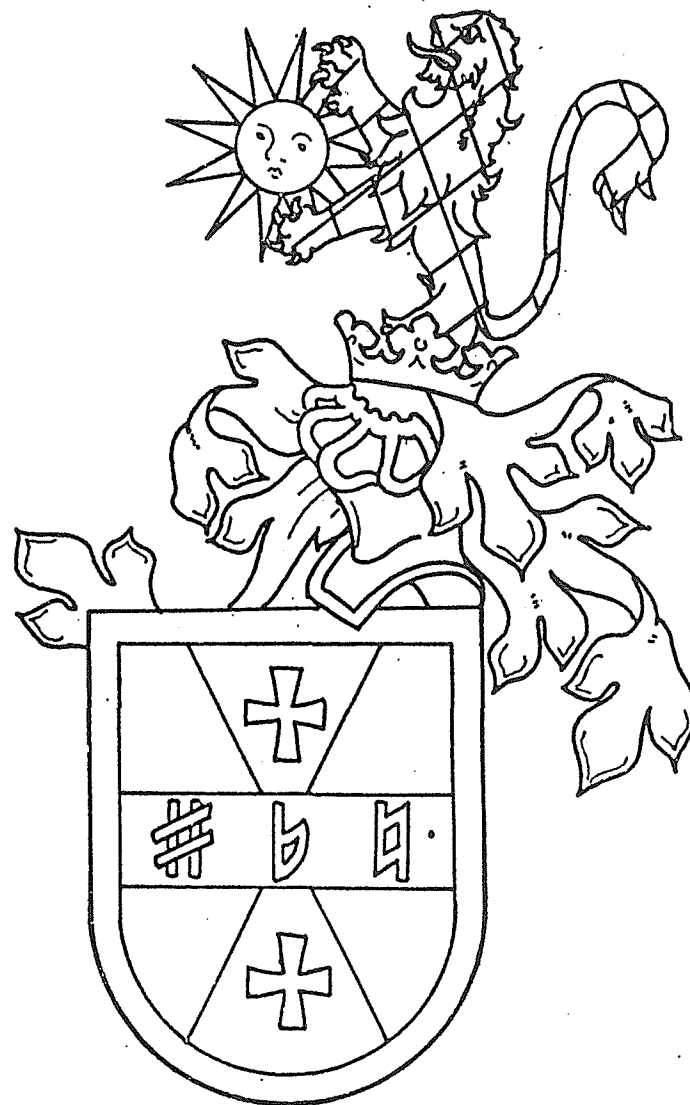
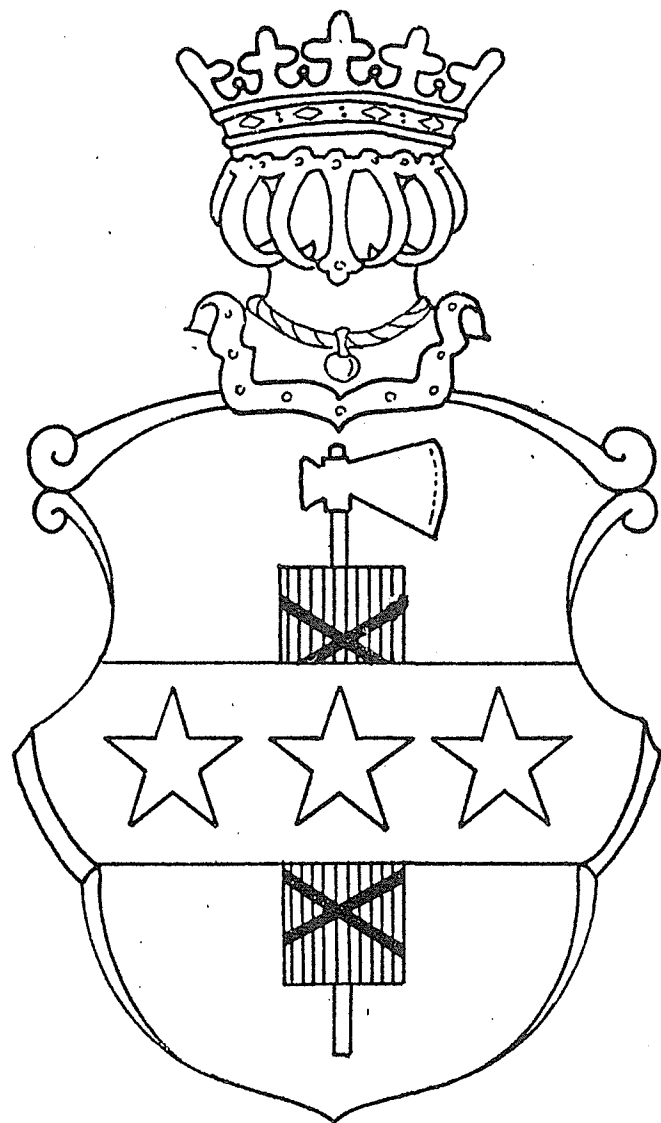
Zpočátku psal vážné kusy, které už
staly bez úspěchu. Teprve dvě kome-
die, *Lazebník sevillský* a *Figarova*
svatba mu získaly světovou slávu,
zvláště když druhou zhudebnil v ope-
ru Mozart. V těchto hrách uvedl na
scénu zápletkovou komedii, která
svým politickým smyslem daleko pře-
sáhla rámec zábavné komiky. Trium-
fuje v nich sluha nad pánem a z jeho
úst se ozývají výroky, které se kryly
s požadavky třetího stavu. Obě kome-
die předznamenaly Velkou francouzskou
buržoazní revoluci.

Znak: v modrém štítu dva zkřížené
zlaté psací brky.

Jacques Callot (1592—1635)

Francouzský grafik. Pocházel z lot-
rinské rodiny spřízněné s vládnoucím
panovníckým rodem. Studoval v Ří-
mě, v letech 1611—1621 byl dvorním
umělcem ve Florencii, později působil
ve svém rodném městě Nancy jako
dvorní malíř. Již tehdy měl pověst vy-
nikajícího grafika. Své náměty čerpal
ze života lidu, z historických a vo-
jenských událostí a dvorského života
(*Florentský trh*, *Capricci*). Byl přede-
vším vynikajícím realistickým tvůr-
cem se smyslem pro kompozici a u-
platňování masových scén. Svoje pro-
tiválečné smýšlení mistrovsky vyjád-
řil v cyklu „*Hrůzy vojny*“, kde zachy-
til surovost a nesmyslnost třicetileté
války. Celkem vytvořil více než 1500
listů.

Šlechtický stav byl rodině udělen r.
1584. Do modrého štítu dostala 5 zla-
tých hvězd (2, 1, 2). Přilba s modro-
zlatými přikryvadly nese jako klenot
ruku oděnou do modro-zlatě pruhova-
ného rukávu a držící sekeru.

Orlando di Lasso (1532—1594)

Jeden z nejvýznamnějších hudebních skladatelů renesance, původem Vlám. Již od dětství se zajímal o zpěv a hudbu, působil v Itálii a Vlámsku a r. 1563 se dostává do Mnichova, kde se stal skladatelem a kapelníkem dvorního orchestru.

Je jedním z posledních představitelů vlámské školy a pokládá se za nejuniversálnějšího skladatele pozdní renesance. Ovládal všechny soudobé kompoziční techniky a slohy. Lassova rozsáhlá tvorba zahrnuje více než 2000 vokálních a instrumentálních skladeb, z nichž nejpočetněji jsou zastoupena Moteta. Velkou část jeho tvorby tvoří světské skladby na italské, francouzské a německé texty, které tvoří obrovský mezník ve vývoji vokální hudby.

Bavorské šlechtictví obdržel r. 1570. Znak: modrý štít se zlatým okrajem. V modrém poli dva bílé kužele, shora a zespodu, uprostřed se hroty dotýkající. V každém zlatý tlapatý kříž. Pole štítu je překryto bílým břevnem, na kterém jsou tři zlaté hudební značky. Korunovaná přilba s přikryvadly modrými a bílými má v klenotu lva modrobíle routovaného, který v tlapách drží zlaté slunce.

Giulio Mazarin (1602—1661)

Kardinál a francouzský státník. Vystudoval doktorát práv, bojoval krátký čas ve vojsku a vstoupil pak na diplomatickou dráhu. Za války mantovské vedl jednání, která vedla k míru mezi Francií, Savojskem a Španělskem. R. 1632 vstoupil do stavu duchovního a 1634 byl jmenován nunciem v Paříži. Tam získal přízeň Richelieuovu, opustil papežskou službu a vstoupil do služeb francouzských. Roku 1641 byl jmenován kardinálem — laikem, ačkoliv nebyl vysvěcen. Po smrti Richelieua ho Ludvík XIII. jmenoval ministrem s rozsáhlou mocí a Anna Rakouská po ovdovění ho zvolila za předního ministra a rádce.

Mazarin byl obratný diplomat, opatrný politik a dobrý znalec lidí, takže se ve svém úřadě přes všechny útoky protivníků udržel. Nejvýznamnější povstání vzniklo r. 1648, tzv. fronda, jež využilo tvrdého daňového systému a donutilo Mazarina dvakrát opustit Francii, aby se pak slavně vrátil r. 1653. Svého vítězství využil kardinál k utvrzení absolutismu a osobní moci. Jeho zahraniční politika byla úspěšná. Uzavřel 1648 mír vestfálský, 1659 mír pyrenejský a založil tzv. rýnský spolek. Ve vnitřní politice se však nestaral o hospodářský rozvoj země, vypisoval vysoké daně a proslul osobní hrabivostí. Zemřel v době, kdy začínal být nepohodlný i král Ludvík XVI.

Znak: V modrém štítu fasces (liktorské pruty) překryté červeným břevnem, na němž jsou 3 zlaté pěticípé hvězdy.